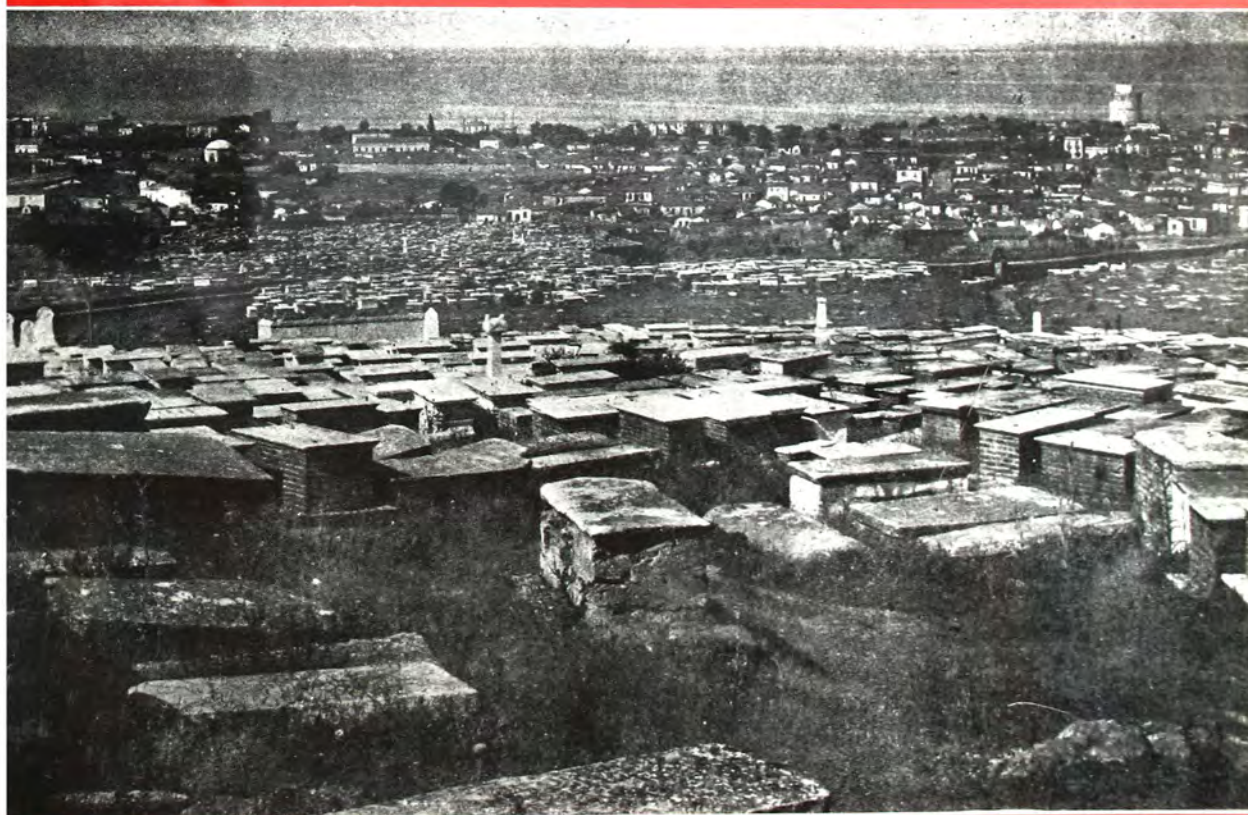

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 30 • ΙΟΥΝΙΟΣ 1980 • ΣΙΒΑΝ 5740

בית קברות אבתי חרבה

«Ο τόπος τῶν τάφων τῶν πατέρων μου, κεῖται
ἡρημαμένος...» (Νέεμ. 2:3)

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΔΙΔΑΣΚΟΥΝ ΚΑΙ ΚΑΘΟΔΗΓΟΥΝ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΤΑ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ κατά τῶν Ἑβραίων, πού γράφτηκαν στό Ἀμφιθέατρο τῆς Ἱατρικῆς τῆς Θεσσαλονίκης (καί πού δημοσιεύονται σ' ἄλλες σελίδες αὐτοῦ τοῦ τεύχους), δέν θά εἶχαν, ἴσως, καμμία ἰδιαίτερη σημασία ἂν ἦταν κοινά πολιτικά ἢ ἄλλα συνθήματα. Θά μπορούσε κανεῖς νά τά θεωρήσῃ — ἴσως — ἀκράτῃ ἢ ὑπερβολικά καί νά χαρακτηρίσῃ τό περιεχόμενό τους μέ τήν εὐκόλη δικαιολογία ὅτι, «παιδιά εἶναι, παρασύρθηκαν, δέν ξέρουν.... κλ.π.»

ΤΑ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ αὐτά, ὅμως, δέν εἶναι ἀπλές φοιτητικές ὑπερβολές ἢ ἐξάρσεις(!). Εἶναι συνθήματα πού δείχνουν ἀνελεύθερη, ἀντιδημοκρατική, φασιστική νοοτροπία καί συμπεριφορά. Δείχνουν ὅτι ἐκεῖνοι πού τά ἔγραψαν **δέν γνωρίζουν νά σέβωνται**: νά σέβωνται τούς νεκρούς, νά ὑπολήπτονται τά θύματα, νά τιμοῦν μνήμες καί πληγές. Δείχνουν ἀκόμη ὅτι μετὰ τῶν φοιτητῶν μας ὑπάρχουν ἄτομα πού ἔχουν ἀπολακτίσει τίς ἀρετές τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, πού περιφρονοῦν τίς ἀρχές τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, πού δέν σέβονται τίς παραδόσεις τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, πού περιφρονοῦν τήν ἐλευθερία καί τά ἀτομικά δικαιώματα.

ΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ πού προκύπτουν ἀπό τήν ἀναγραφή τῶν ἀντισημιτικῶν αὐτῶν συνθημάτων εἶναι τραγικές. Εἶναι τραγικές ὄχι γιατί καταφέρονται κατά Ἑλλήνων, πού ἀποτελοῦν μιά θρησκευτική μειονότητα, ἀλλά γιατί ἀποδεικνύουν ὅτι μιά μερίδα (μικρή ἢ μεγάλη δέν ἔχει σημασία) τῆς νέας γενιᾶς μας, αὐτῶν δηλαδή πού αὔριο θά πάρουν τή σκυτάλη τῆς δημόσιας ζωῆς, δέν ἔχει διδαχθῇ σωστά, δέν ἔχει πληροφορηθῇ ὀρθά καί δέν προβληματίζεται λογικά.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, στό ἔγγραφό του πρὸς τόν κ. Πρύτανη καί πρὸς τόν κ. Κοσμητόρα τῆς Ἱατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐπισημαίνει τίς διαπιστώσεις αὐτές. Κι εἶναι πρὸς τιμὴ τῆς Συγκλήτου ὅτι ἀπεδοκίμασε μέ βδελυγμία αὐτὴ τήν ἐνέργεια. Τό πρόβλημα, ὅμως, δέν εἶναι ἐκεῖ: τό πρόβλημα βρίσκεται στήν εὐθύνη τῶν διδασκόντων, τῶν γονέων, τῶν κομμάτων καί τοῦ κάθε παράγοντος τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς πού ἐπηρεάζει τή νεολαία. Γιατί ἂν σήμερα καθοδηγῆται μιά ὁμάδα τῆς νεολαίας νά στείλῃ τούς «Ἑβραίους στοὺς φούρνους», πῶς αὐτοί πού τήν καθοδηγοῦν, εἶναι βέβαιοι γιὰ τό τί αὐτὴ ἡ νεολαία θά ζητήσῃ αὔριο;

«ΟΙ ΦΟΥΡΝΟΙ» ὅταν ἀνοίξουν δέν κλείνουν εὐκολα... Κι αὐτό εἶναι κάτι πού πρέπει νά ἀνησυχήσῃ ὅσους εἶναι ἐντεταλμένοι μέ τή διαπαιδαγώγησι τῆς νέας γενιᾶς τῶν Ἑλλήνων!

ΣΤ' ΑΔΕΛΦΙΑ ΜΟΥ ΤΟΥΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

Λαέ, ἀπ' ὅλους τούς λαούς πιά σταυρωμένε,
Μακρυά διωγμένε ἀπ' τό μεγάλο σου νασό,
Μάρτυρα ἐσύ, σημαδεμένε, μισημένε,
Σ' ὅλους ἐδίδαξες τήν Πίστη, τό Θεό.

Ἐξοδος, φλόγες, ἡ μεγάλη σου ἱστορία!
Κί' ὅλοι οἱ δυνάστες, καταχθόνιοι φαראῶ,
Μιά ματωμένη μέσ' στήν ἔρημο πορεία.
Μέ τό χρυσό ἄστρο τοῦ Δαυΐδ γιά θυρεό.

Μά ἡ στέρα πίστη σου κουρέλιασε τήν τύχη
Κί' ἔγινε ἡ θάλασσα στό πέρασμά σου γῆ,
Τῆς σάλπιγγάς σου ὁ ἦχος γκρέμισε τά τείχη,
Τήν ἔρημο ἄλλαξες στοῦ μάννα τήν πηγῆ.

Στόχος τά τέκνα σου στή λύσσα τῶν «ἀρείων»
Τοῦ ἀφανισμοῦ σου ὁ νόμος ὑπέρτατος κριτής,
Μ' ἀπό τ' ὀλοκαύτωμα ἐφτά ἑκατομμυρίων
Ἐσύ, λαέ, βγῆκες στό τέλος νικητής.

Κί' ὁ Γιεχωβά τοῦ ἀτέγκτου, σκληροῦ νόμου
Τήν ἀναπόδραστη σφραγίζει προσταγή,
Κί' ὑπαγορεύει τό «ἐξαπόστειλον τόν λαόν μου»
Καί λέει: «Κληρονομήσατε τήν γῆν».

Σ' ὅλους πυργώσατε τούς χρόνους καί τούς τόπους
Ἀλύγιστοι τῆς ἀρετῆς τήν ἀτραπό,
Κί' ἐγώ πού ἀγάπησα ὅλους τούς ἀνθρώπους
Πιότερο ἀπ' ὅλους τούς λαούς σᾶς ἀγαπῶ.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΟΣΚΟΒΗΣ*

*Γνωστός λογοτέχνης (ἔχει γράψει μυθιστόρημα, διηγήματα καί ποιή-
ση) κι ἔχει τιμηθεῖ μέ τό Α' Κρατικό Βραβεῖο Μυθιστορήματος καί τό
βραβεῖο Οὐράνη γιά τό σύνολο τοῦ ἔργου του ἀπό τήν Ἀκαδημία Ἀθη-
νῶν. Τό ποίημα πού δημοσιεύουμε βρίσκεται στή συλλογή του «Σύνο-
ψις» (ἐκδόσεις Μαυρίδη, 1966)

ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΣΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Στό άμφιθέατρο τής Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης άντισημίτες φοιτητές έγραψαν, μεταξύ άλλων, στους τοίχους έπιγραφές όπως, «Έβραίοι στους φούρνους σας», «Έλληνες έξοντώστε Έβραίους», «Juden Aus» κλπ.

★ Τό Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο έστειλε πρός τούς κ.κ. Πρύτανη καί Κοσμήτορα τής Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τήν παρακάτω έπιστολή, πού ύπογράφουν οί πρόεδρος καί γεν. γραμματεύς κ.κ. Ίωσ. Λόβιγγερ καί Μ. Μάτσας:

«Μέ κατάπληξι πληροφορηθήκαμε ότι στό Άμφιθέατρο τής Ιατρικής Σχολής άνεγράφησαν συνθήματα όπως: «Έλληνες, έξοντώστε

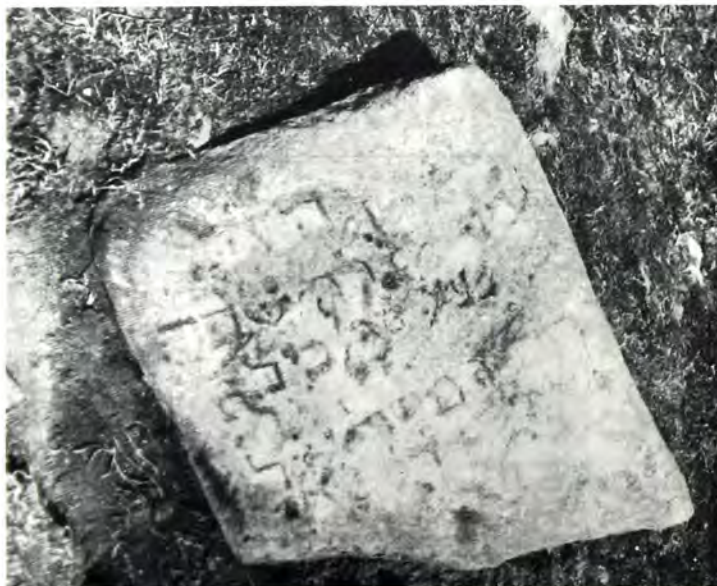
Έβραίους», «JUDEN AUS», «Έβραίοι στους φούρνους σας» κλπ., όπως φαίνεται κι από τίς συνημμένες φωτογραφίες.

Εΐναι λυπηρό καί τραγικό ότι τά συνθήματα αυτά άναγράφονται στό Πανεπιστήμιο τής πόλεως, ή όποία μεταξύ ΟΛΩΝ τών εύρωπαϊκών πόλεων έχει τό μεγαλύτερο αριθμό Έβραίων θυμάτων στά χιτλερικά στρατόπεδα κι όπου — έπιπλέον — τά κτίρια, εις τά όποία έκφράζουν τά πιό χαμηλά άνθρώπινα ένστικτα, έχουν κτισθή επί του Ιερού χώρου του νεκροταφείου τών προγόνων μας.

Πιστεύομεν ότι τόσο έσείς, Κύριε Πρύτανη, όσο καί ό κ. Κοσμήτωρ τής Ιατρικής Σχολής καί οί συνάδελφοί σας κ.κ. Καθηγηταί, θά έπρεπε νά είχατε άποδοκιμάσει δημοσίως αυτά τά συνθήματα καί νά έξηγήσετε καί νά ύπενθυμίσετε μερικά πράγματα σ' εκείνους από τούς σημερινούς φοιτητάς, οί όποιοι είναι — δυστυχώς — άνιστόρητοι ή κατευθύνονται από άνελεύθερες ιδεολογίες».

■ Ό Πρύτανης του Πανεπιστημίου κ. Β. Πετρόπουλος έστειλε πρός τό Κ.Ι.Σ. τήν παρακάτω άπάντησι:

Έβραϊκό νεκροταφείο Θεσσαλονίκης: έπιτύμβια πλάκα του 5243 (έτος 1493).

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8

Jean Paul Sartre:

‘Ο ‘Αντισημίτης κι ο ‘Εβραϊός

‘Ο Ζάν Πώλ Σάρτρ με την
Σιμών Ντέ Μπωβουάρ, σε
πρόσφατη φωτογραφία
του.

‘Ο Γάλλος φιλόσοφος Jean Paul Sartre, που πέθανε πρόσφατα, υπήρξε σε όλη τη ζωή του ένας πιστός φίλος του ‘Ισραήλ και του ‘Εβραϊκού λαού. Μαρξιστής στην ιδεολογία του ο Sartre ήταν ένας σταθερός υποστηρικτής των Ρώσων διαφωνούντων - *refusniks*. Όταν, κατά το 1967, το ‘Ισραήλ διέτρεξε «τόν κίνδυνο της γενοκτονίας», όπως ο ίδιος απέκάλεσε τον πόλεμο εκείνο, έλαβε θέση ανοικτά υπέρ της δικαιολογημένης άμυντικής επιθέσεως έναντι των εκείνων που επέδιδαν τον άφανισμό του ‘Ισραήλ. Τό Νοέμβριο του 1975, μαζί με άλλους διανοούμενους, υπέγραψε μία δημόσια διακήρυξη καταδικάζοντας την αίσχρη απόφαση των ‘Ηνωμένων Έθνων περί εξισώσεως του Σιωνισμού με το ρατσισμό, σάν «μία πλαστογράφηση της ιστορίας» και άργότερα πολέμησε σκληρά την αντι-‘Ισραηλινή πολιτική της Ουνέσκο.

Τίς περί ‘Εβραίων ή ‘Εβραϊκού προβλήματος απόψεις του, ο Sartre τίς διατυπώνει στο βιβλίο του «*Reflexions sur la Question Juive*», που πρωτοεκδόθηκε τό 1948 και γνώρισε μεγάλη

κυκλοφοριακή επιτυχία σε όλον τόν κόσμο. ‘Η αγγλική μετάφραση του βιβλίου αυτού, από τό όποιο προέρχεται τό παρακάτω κείμενο, τιτλοφορείται: «*Antisemite and Jew*». Έδώ ο Sartre διακηρύσσει πώς ολόκληρος ό κόσμος ευθύνεται για τό ‘Εβραϊκό αίμα που έχυσαν οι Ναζί και προβλέπει για τό μέλλον κι άλλες υπερβολές στη συμπεριφορά κατά των ‘Εβραίων. Κατά τόν Sartre δέν είναι δυνατόν νά δώσουμε τόν όρισμό του άντισημιτισμού σάν μία ιδέα ή μία αντίληψη αλλά ότι είναι ένα άδιανόητο πάθος. ‘Ο κυνηγός του ‘Εβραίου, διακηρύσσει ό Γάλλος φιλόσοφος, ύστερεί και σε λογική και σε νοημοσύνη.

Τό βιβλίο αυτό είναι ένδεικτικό του άνθρωπισμού, της φιλευσπλαχνίας και του μεγαλείου του Sartre σάν μεγάλου στοχαστή, σάν έξοχου έρευνητή και μελετητή των ανθρώπων και της ζωής. Στο παρακάτω κείμενο ό ύπαρξιστής φιλόσοφος καταπιάνεται με τό πρόβλημα του άντισημιτισμού με όλη τη βαθείά ένόραση του ποιητή.

“Όταν ένα άτομο αποδίδει όλες ή ένα μέρος των άτυχιών του και εκείνες της πατρίδος του στην παρουσία των ‘Εβραϊκών στοιχείων της κοινωνίας, όταν προτείνει νά γιατρέψει αυτή την κατάσταση με την άποσπέρηση από τούς ‘Εβραίους όρισμένων δικαιωμάτων τους, με την εκδίωξή τους από μία χώρα, με την εξόντωσή τους, λέμε πώς τρέφει άντισημιτικές άντιλήψεις.

Αυτή ή λέξη αντίληψη μάς άναγκάζει νά σταθούμε και νά σκεφτούμε. Είναι ή λέξη που χρησιμοποιεί κάποια οικόδεσποινα για νά δώσει ένα τέλος σε μία συζήτηση που κινδυνεύει νά άνάψει. ‘Υποδηλώνει ότι όλες οι άντιλήψεις είναι ίσες· μάς καθησυχάζει διότι προσφέρει μία όχι προσβλητική παρουσίαση

των ιδεών, περιορίζοντάς τις στο έπίπεδο του γούστου. “Όλα τά γούστα είναι φυσιολογικά· όλες οι άντιλήψεις είναι έπιτρεπτές. Τά γούστα, τά χρώματα και οι άντιλήψεις δέν επιδέχονται συζήτηση. Στο όνομα των δημοκρατικών θεσμών, στο όνομα της ελευθερίας της έκφράσεως, ό ‘Αντισημίτης διεκδικεί τό δικαίωμα νά κηρύσσει την άντισημιτική σταυροφορία.

Ταυτόχρονα συνηθισμένοι όπως είμαστε από τόν καιρό της Γαλλικής ‘Επανάστασης νά ξετάζουμε τό κάθε άντικείμενο με ένα άναλυτικό πνεύμα, δηλαδή σάν κάτι τό σύνθετο, τά στοιχεία του όποίου δέν δύνανται νά διαχωρισθούν, βλέπουμε τούς ανθρώπους και τούς χαρακτήρες σάν μωσαϊ-

κά, όπου ή κάθε πέτρα συνυπάρχει με τίς άλλες πέτρες χωρίς, όμως, ή συνύπαρξη αυτή νά επιδρά πάνω στη φύση του συνόλου. Έτσι, λοιπόν, ή άντισημιτική αντίληψη μάς παρουσιάζεται σάν ένα μόριο που δύναται νά συνδυασθεί με άλλα, οιασδήποτε καταγωγής μόρια, χωρίς νά ύποστεί καμία μεταβολή. “Ένας άνθρωπος μπορεί νά είναι καλός πατέρας και καλός σύζυγος, ένας εύσυνειδήτος πολίτης, βαθειά καλλιεργημένος και φιλόανθρωπος και έπιπλέον, ένας ‘Αντισημίτης. Μπορεί νά αγαπά τό ψάρεμα και τίς χάρες της αγάπης, μπορεί νά είναι άνεκτικός στα θέματα της θρησκείας, γεμάτος εύγενικές διαθέσεις για τούς ίθαγενείς της Κεντρικής ‘Αφρικής και έπιπλέον, νά άπεχθάνε-

Ο Σάρτρ σέ φωτογραφία του στό 'Ισραήλ, τό 1967.

ται τούς 'Εβραίους. 'Αν δέν τούς συμπαθεί, λέμε, τούτο συμβαίνει έπειδή οι έμπειρίες του τού απέδειξαν πώς αυτοί είναι κακοί, έπειδή οι στατιστικές τού διδάξαν ότι αυτοί είναι επικίνδυνοι, έπειδή όρισμένοι 'Ιστορικοί παράγοντες έπηρεάσαν τήν κρίση του. Συνεπώς, φαίνεται ότι αυτή ή αντίληψη είναι άποτέλεσμα εξωτερικών αίτιών και έκείνοι πού έπιθυμούν νά τήν μελετήσουν είναι έπιρρεπείς στό νά παραμελήσουν τήν προσωπικότητα τού 'Αντισημιτή, χάριν τής μελέτης τού ποσοστού τών 'Εβραίων πού έπιστρατεύθηκαν τό 1914, τού ποσοστού τών 'Εβραίων πού είναι τραπεζίτες, βιομήχανοι, γιατροί και δικηγόροι ή χάριν μιάς έρευνας τής 'Ιστορίας τών 'Εβραίων στή Γαλλία από τήν άρχαιότητα. 'Επιτυχάνουν νά άποκαλύψουν μιά αύστηρή άντικειμενική κατάσταση, πού προσδιορίζει μιά έξισου άντικειμενική σύγχρονη αντίληψη και τούτο τό άποκαλοΰν άντισημιτισμό, περί τού όποίου είναι σέ θέση νά σχεδιάσουν πίνακες και νά προσδιορίσουν τίς διάφορες φάσεις και έναλλαγές του από τό 1870 μέχρι τό 1944.

'Υπ' αυτό τό πρίσμα ό άντισημιτισμός παρουσιάζεται, ταυτόχρονα, σάν ένα ύποκειμενικό γούστο, πού συνδυαζόμενο μέ άλλα γούστα διαμορφώνει μιά προσωπικότητα και σάν ένα άπρόσωπο και κοινωνικό φαινόμενο, πού δύναται νά έκφραστεί μέ νούμερα και ποσοστά, πού έξαρτάται από σταθερούς οικονομικούς, 'Ιστορικούς και πολιτικούς παράγοντες.

★ Δέν λέγω πώς οι δύο αυτές άντι-

λήψεις είναι άπαραίτητα άντιφατικές. Λέγω ότι είναι επικίνδυνες και άναληθείς. Θά παραδεχόμουν, έφόσον τούτο είναι άπαραίτητο, πώς ένας μπορεί νά έχει μιάν αντίληψη περί τής πολιτικής τής κυβερνήσεως, σχετικά μέ τή βιομηχανία κρασιού, ότι δηλαδή ένας μπορεί γιά είδικούς λόγους είτε νά έπιδοκιμάσει είτε νά άποδοκιμάσει τήν έλεύθερη είσαγωγή κρασιού από τήν 'Αλγερία. 'Εδώ έχουμε μιά περίπτωση άντιλήψεως περί τής διαχειρίσεως τών πραγμάτων. 'Αρνούμαι, όμως, νά χαρακτηρίσω σάν αντίληψη μιά διάσκαλία πού στρέφεται άμεσα κατά συγκεκριμένων ατόμων και πού έπιζητεί τήν καταπάτηση τών δικαιωμάτων τους ή τήν έξόντωσή τους. 'Ο 'Εβραίος, πάνω στόν όποιο ό 'Αντισημιτής έπιθυμεί νά θέσει τό χέρι του, δέν άποτελεί κάποια σχηματική ύπαρξη πού προσδιορίζεται άποκλειστικά από τή λειτουργία της ύπό τήν διοικητική νομοθεσία ή από τό βαθμό της ή τίς πράξεις της ύπό τόν συνταγματικό κώδικα. Είναι ένας 'Εβραίος, ό γιός 'Εβραίων, πού άναγνωρίζεται από τήν διάπλασή του, από τό χρώμα τών μαλλιών του, πιθανόν άπό τά ένδύματά του και, όπως λένε, άπό τό χαρακτήρα του. 'Ο άντισημιτισμός δέν ύπάγεται στήν κατηγορία τών ιδεών πού προστατεύονται από τό δικαίωμα τής έλευθερίας τής έκφράσεως.

★ Πράγματι, είναι κάτι τό τελείως διαφορετικό από μιά ιδέα. Είναι, πρώτα απ' όλα, ένα πάθος. Χωρίς άμφιβολία, δύναται νά έξωτερικευθεί ύπό τή μορφή κάποιας θεωρητικής προτάσεως. 'Ο «μετριοπαθής» 'Αντισημιτής είναι ένας ευγενικός άνθρωπος, πού θά σου πεί ήρεμα: 'Προσωπικά δέν άπεχθάνομαι τούς 'Εβραίους. 'Απλώς γιά διάφόρους λόγους κρίνω καλύτερο νά διαδραματίζω ένα περισσότερο δευτερεύοντα ρόλο στίς δραστηριότητες τού έθνους». Λίγο άργότερα, όμως, έφόσον έχεις κερδίσει τήν έμπιστοσύνη του, θά προσθέσει μέ μεγαλύτερη άνεση: «Βλέπεις, κάτι πρέπει νά ύπάρχει μέ τούς 'Εβραίους» μέ αηδιάζον σωματικά».

Αυτή ή έπιχειρηματολογία, τήν όποία έχω άκούσει εκατοντάδες φορές, άξίζει νά διερευνηθεί. Πρώτα απ' όλα άπορρέει από τή λογική τού πάθους. Μπορούμε πράγματι, νά φαντασθούμε κάποιο νά λείι σοβαρά: «Κάτι πρέπει νά ύπάρχει μέ τίς ντομάτες, διότι άπεχθάνομαι νά τίς τρώγω»; Μας άποδεικνύει, έπί πλέον, ότι ό άντισημιτισμός, ύπό τήν μετριοπαθέστερη και πλέον έξελιγμένη μορφή του, παραμένει ένα συνθετικό σύνολο, πού μπορεί νά έκφραστεί μέ δηλώσεις εύλόγου

περιεχομένου, άλλα και πού ένδέχεται νά συνεπάγεται ακόμη και σωματικές διαβαθμίσεις. 'Ορισμένοι άνδρες πλήττονται ξαφνικά από άνικανότητα άν μάθουν πώς ή γυναίκα μέ τήν όποία κάνουν έρωτα είναι 'Εβραία. 'Υπάρχει κάποια άπέχθεια γιά τόν 'Εβραίο, άκριβώς όπως ύπάρχει σέ μιά μερίδα κόσμου, μιά άπέχθεια γιά τόν Κινέζο ή τόν Νέγρο. Δέν είναι, συνεπώς, τό σώμα έκείνο από τό όποιο ξεπηδάει αυτό τό συναίσθημα τής αντίπαθειας, άφού κάποιος μπορεί και άγαπά μιάν 'Εβραία όσο δέν γνωρίζει πού είναι ή φυλή της: είναι, μάλλον, κάτι πού μβαίνει στό σώμα από τό μυαλό. 'Αποτελεί μιά έμπλοκή τού έγκεφάλου, τόσο βαθιά ριζωμένη και τέλεια, ώστε νά έπεκτείνεται ακόμη και στό βασίλειο τής φυσιολογίας, όπως συμβαίνει στίς ύστερικές περιπτώσεις.

★ Αυτή ή έμπλοκή δέν προκαλείται από τήν έμπειρία. 'Εχω ρωτήσει εκατοντάδες άτομα γιά τά αίτια τού άντισημιτισμού τους. Οι περισσότεροι απ' αυτούς περιορίσθηκαν στήν άπαρίτησή τών άτελειών, μέ τίς όποιες ή παράδοση έχει προικίσει τούς 'Εβραίους. «Τούς άπεχθάνομαι έπειδή είναι έγωιστές, ραδιοϋργοι, έπίμονοι, ρυπαροί, άδέξιοι, κλ.π.». «'Ομως παρόλα αυτά, συναναστρέφεται μέ όρισμένους έξ' αυτών;» «'Οχι, άν μπορώ νά τό άποφύγω!». Κάποιος ζωγράφος μου είπε: «'Εχθρεύομαι τούς 'Εβραίους διότι, μέ τίς κριτικές συνήθειές τους, ένθαρρύνουν τούς ύπηρέτας μας σέ άνυπαξία». Και μερικά ακόμη πιά συγκεκριμένα παραδείγματα. 'Ενας, χωρίς ταλέντο, νεαρός ήθοποιός έπέμενε πώς οι 'Εβραίοι τόν έμποδίζουν από μιά έπιτυχή καριέρα στό θέατρο, περιορίζοντάς τον σέ βοηθητικούς ρόλους. Μιά νεαρή γυναίκα μου είπε: «Είχα τή χειρότερη έμπειρία μέ τούς γουναραδες» μέ λήστεψαν, μου έκαψαν τή γούνα πού τούς έμπιστεύτηκα. Λοιπόν, όλοι τους ήταν 'Εβραίοι. Γιατί, όμως, αυτή ή κυρία προτίμησε νά μισήσει τούς 'Εβραίους και όχι τούς γουναραδες; Γιατί τούς 'Εβραίους ή τούς γουναραδες και όχι τόν κάθε 'Εβραίο ή τόν κάθε γουνάρα; Διότι, μέσα της υπήρχε κάποια προδιάθεση γιά τόν άντισημιτισμό.

'Ενας συμμαθητής μου στό λύκειο μου είπε πως οι 'Εβραίοι τόν «ένοχλοΰν», έξαιτίας τών χιλιάδων άδικιών πού οι «έβραιο - καθοδηγούμενοι» κοινωνικοί όργανισμοί διαπράττουν υπέρ αυτών... «'Ενας 'Εβραίος πέρασε τίς έξετάσεις γιά τό δίπλωμα τού Γυμνασίου τή χρονιά πού έγώ άπέτυχα» και, δέν μπορείς νά μέ κάνεις νά πιστέψω ότι έκείνος, ό πατέρας τού όποίου ήρθε

από την Κρακοβία ή το Lemberg, καταλάβαινε καλύτερα από μένα ένα ποίημα του Ronsard ή ένα ποιμενικό άσμα του Βιργίλιου». Παραδέχτηκε, όμως, παράλληλα ό συμμαθητής μου ότι περιφρονούσε τις εξετάσεις σαν μία καθαρά ακαδημαϊκή άσκηση και ότι δεν μελέτησε για τό διαγώνισμα. Έτσι, για να δικαιολογήσει την άποτυχία του έκανε χρήση δύο ερμηνευτικών συστημάτων, σαν τούς τρελλούς εκείνους οι όποιοι, όταν είναι πολύ προχωρημένοι στην τρέλλα τους, προσποιούνται πως είναι ό βασιλιάς της Ουγγαρίας: εάν, όμως, έρωτηθούν πού έντονα, όμολογούν πως είναι ύποδηματοποιοί. Οι σκέψεις του κινούνται σέ δύο επίπεδα, χωρίς νά ένοχλείται καθόλου. Πράγματι, μέ τόν καιρό θά κατορθώσει νά δικαιολογήσει την προγενέστερη πενπelia του, Ιαχυριζόμενος πως είναι τελείως άνόητο νά προετοιμάζεται για ένα διαγώνισμό, στον όποιο οι Έβραίοι πετυχαίνουν, κατά προτίμηση, από τούς καλούς Γάλλους. Για την άκριβεια, κατατάχτηκε είκοστός έβδομος στον έπίσημο κατάλογο των άποτελεσμάτων. Πριν από αυτόν υπήρχαν άλλοι είκοσι έξι, δώδεκα από τούς όποιους πέρασαν και δεκατέσσερις πού απέτυχαν. Άν ύποθέσουμε ότι οι Έβραίοι άποκλείονταν τού διαγώνισμου, θά τόν ώφελοΰσε σέ τίποτα αυτό; Άλλά κι άν ήταν πρώτος στην κατάσταση των έπιλαχόντων, άκόμη κι άν διά τού άποκλεισμού ένός από τούς έπιτυχόντες ύποψήφιους θά τού δινόταν ή δυνατότητα νά περάσει, γιατί θά έπρεπε νά είχε άποκλεισθεί ό Έβραίος Βέηλ και όχι ό Νορμανδός Mathieu ή ό Βρετάνος Arjell; Για νά κατανοήσουμε την αγανάκτηση τού συμμαθητού μου πρέπει νά αναγνωρίσουμε ότι αυτός είχε υιοθετήσει, έκ των προτέρων, μία συγκεκριμένη ιδέα για τόν Έβραίο, για τή φύση του και για τό ρόλο του στην κοινωνία. Καί για νά είναι σέ θέση νά άποφανθεί ότι μεταξύ των άλλων είκοσι έξι διαγωνιζομένων, πού είχαν καλύτερη σειρά έπιτυχίας από αυτόν, ό Έβραίος ήταν εκείνος πού τού στέρησε τή θέση, θά πρέπει α ριολογία νά προτίμησε σαν συμπεριφορά τής ζωής του τή λογική εκείνη πού στηρίζεται στό λάθος. Δέν ήταν ή έμπειρία εκείνο πού διαμόρφωσε την περί Έβραίων ιδέα του, αλλά ή ιδέα του έρμήνευσε την έμπειρία του! Εάν ό Έβραίος δέν υπήρχε, θά τόν είχε έφεύρει ό αντισημιτισμός.

Ίσως νά είναι έτσι, θά πητε, αλλά, παραμερίζοντας τό θέμα τής έμπειρίας, δέν θά πρέπει νά παραδεχτούμε πως ό Άντισημιτισμός έξηγείται από όρισμένα Ιστορικά στοιχεία; Διότι, σέ τελική ανάλυση, δέν ξεπνδάει μέσα από τόν

άερα. Θά μου ήταν εύκολο νά άπαντήσω ότι ή Ιστορία τής Γαλλίας δέν μου μιλάει καθόλου για τούς Έβραίους: μέχρι τό 1789 καταπιέζονταν: έκτοτε, συμμετείχαν, όσο εύρύτερα μπορούσαν, στην ζωή τού έθνους, έκμεταλλευόμενοι, φυσικά, την έλευθερία τού ανταγωνισμού για νά έκτοπίσουν τούς άδυνάτους — όχι περισσότερο, όμως, και όχι λιγότερο από τούς ύπολοιπους Γάλλους. Δέν έχουν διαπράξει έγκλήματα κατά τής Γαλλίας, δέν συμμετείχαν σέ καμμία προδοσία. Κι άν ό κόσμος πιστεύει ότι είναι άποδεδειγμένο πως ό αριθμός των Έβραίων στρατιωτών κατά τό 1914 υπήρξε κατώτερος από εκείνον πού έπρεπε νά ήταν, τούτο όφείλεται στό γεγονός ότι κάποιος είχε την περιέργεια νά συμβουλευθεί τις στατιστικές. Δέν είναι κανένα από τά στοιχεία εκείνα πού έχουν, από μόνα τους, τή δύναμη νά διαγείρουν τή φαντασία: κανένας στρατιώτης μέσα στά χαρακώματα δέν ήταν δυνατό νά αισθανθεί από μόνος του, έκπληξη για την άπουσία τού Έβραίου από τόν μικρό εκείνο χώρο, πού αποτελούσε όλον του τόν κόσμο. Έπειδή οι πληροφορίες πού μας παρέχει ή Ιστορία για τό ρόλο τού Ισραήλ έξαρτάται, βασικά, από την περί Ιστορίας αντίληψη τού καθένα, νομίζω πως θά ήταν καλύτερο νά δανεισθούμε από κάποια ξένα χώρα ένα σαφές παράδειγμα «έβραϊκής προδοσίας» και νά ύπολογίσουμε τις ένδεχόμενες έπιπτώσεις αυτής τής «προδοσίας» επί τού σύγχρονου αντισημιτισμού.

★ Κατά τή διάρκεια των αιματηρών πολυτικών επαναστάσεων τού 19ου αιώνα, οι Έβραίοι τής Βαρσοβίας, τούς όποιους οι Τσάροι μεταχειρίσθηκαν κατά τρόπο μείλιχο, για λόγους πολιτικής τακτικής, παρέμειναν αδιάφοροι άπέναντι στους επαναστάτες. Μή συμμετέχοντας στην επανάσταση, κατόρθωσαν νά διατηρήσουν και νά βελτιώσουν τή θέση τους, μέσα σέ μία χώρα κατεστραμμένη από τις στώσεις και τά κινήματα.

Δέν γνωρίζω άν αυτό άληθεύει ή ό-

χι. Εκείνο πού είναι βέβαια είναι πως πολλοί Πολωνοί τό πιστεύουν και ότι αυτό τό «Ιστορικό γεγονός» συνεισφέρει ούκ όλίγο στην πικρία τους κατά των Έβραίων. Εάν, όμως, εξετάσουμε τό θέμα μέ μεγαλύτερη προσοχή, ανακαλύπτουμε έναν φαύλο κύκλο: Οι Τσάροι, μας λέγεται, μεταχειρίσθηκαν καλά τούς Πολωνούς Έβραίους, ενώ πρόθεμα διέταξαν τό παγκρόμ έναντι των εκείνων στην Ρωσία. Αυτές οι έντελώς διαφορετικές τακτικές δράσεις όφείλονταν στην ίδια αίτία: ή ρωσική κυβέρνηση θεωρούσε τούς Έβραίους τής Ρωσίας και τής Πολωνίας αναφομοίωτους σύμφωνα μέ τις ανάγκες τής πολιτικής τους, τούς κατέσφαξαν στην Μόσχα και στό Κίεβο, διότι άποτελούσαν κίνδυνο για τή ρωσική αυτοκρατορία, αλλά τούς ύποστήριξαν στην Βαρσοβία, σαν ένα μέσο για νά προκαλέσουν προστριβές μεταξύ των Πολωνών. Οι τελευταίοι, μόνο μίσος και περιφρόνηση εξέδηλωσαν για τούς Έβραίους τής Πολωνίας, πλην όμως, ή αίτία ήταν πάλι ή ίδια. Γι' αυτούς ό Ισραήλ δέν θά μπορούσε ποτέ νά άποτελέσει ένα φυσικό τμήμα τού έθνικού συνόλου. Όταν και ό Τσάρος και οι Πολωνοί τούς μεταχειρίζονταν σαν Έβραίους και έχοντας, τελείως άνεξάρτητα από τόν εαυτό τους, έβραϊκά ενδιαφέροντα μέσα σέ μία ξένη κοινωνία — δέν είναι καθόλου παρόξενο ότι τό μέλη μιας μειονότητας συμπεριφέρθηκαν σύμφωνα μέ την παρουσίαση πού τούς ένινε:

★ Συμπερασματικά, τό βασικό στοιχείο έδώ δέν είναι κάποιο «Ιστορικό γεγονός» αλλά ή αντίληψη πού οι φορείς τής Ιστορίας διαμόρφωσαν για τόν Έβραίο. Όταν οι σημερινοί Πολωνοί τρέφουν έχθρότητα κατά των Έβραίων για την παλιά συμπεριφορά τους, καθοδηγούνται άπ' αυτή εξαιτίας αυτής τής ίδιας αντίληψης. Όταν κάποιος μέμφεται τά μικρά παιδιά για τις άμαρτίες των παππούδων τους, θά πρέπει νά έχει, πρῶτα άπ' όλα, μία πολύ πρωτόγονη αντίληψη περί ύπευθυνότητας. Έπιπλέον, θά πρέπει νά διαμορφώνει την αντίληψή του για τά παιδιά βάσει εκείνου πού υπήρξαν οι παππούδες. Πρέπει νά πιστεύει πως αυτό πού έκαναν οι πρεσβύτεροι είναι ίκανοί νά τό διαπράξουν και οι νέοι. Θά πρέπει νά έχει πείσει τόν εαυτό του ότι ό έβραϊκός χαρακτήρας είναι κάτι πού κληρονομείται. Έτσι, λοιπόν, οι Πολωνοί τού 1940 μεταχειρίσθηκαν τούς Ισραηλίτες τής κοινότητας τους σαν Έβραίους έπειδή οι πρόγονοί τους στά 1848 διέπραξαν τό ίδιο λάθος μέ τούς σύγχρονους τους. Ίσως αυτή ή παραδοσιακή παρουσίαση θά μπορού-

ΤΑ «ΧΡΟΝΙΚΑ» ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Όπως κάθε χρόνο τά «ΧΡΟΝΙΚΑ» δέν θά έκδοθούν τόν Ιούλιο και τόν Αύγουστο. Τό έπόμενο τεύχος θά κυκλοφορήσει στις 16 Σεπτεμβρίου. Σ' όλους εύχόμεθα «Καλό Καλοκαίρι».

σε να προδιαθέσει τούς σημερινούς Έβραίους, υπό διαφορετικές συνθήκες, να ένεργήσουν όπως και εκείνοι τοῦ 1848. Συνεπώς, ἡ περί Έβραίου ἰδέα, πού ἕνας διαμορφώνει, εἶναι αὐτό πού φαίνεται ὅτι καθορίζει τήν ἱστορία καί ὄχι τό «ἱστορικό γεγονός» πού παράγει τήν ἰδέα.

★ Ὁ κόσμος μᾶς μιλάει ἐπίσης περί «κοινωνικῶν γεγονότων». Ἄν τά ἐξετάσουμε, ὅμως, πῶς προσεχτικά θά ἀνακαλύψουμε τόν ἴδιο φαῦλο κύκλο. Ὑπάρχουν πολλοί Έβραῖοι δικηγόροι, λέει κάποιος. Ὑπάρχει, ὅμως, κανένα παράπονο ἐπειδή ὑπάρχουν πολλοί Νορμανδοί δικηγόροι; Ἀκόμη κι ἂν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Βρετάνης ἦταν γιατροί, θά λέγαμε τίποτε ἄλλο παρά μόνον ὅτι «ἡ Βρετάνη παρέχει γιατρούς γιά ὅλη τή Γαλλία»; Ἀλλά κάποιος ἴσως ἀπαντήσει πῶς δέν εἶναι καθόλου τό ἴδιο. Ἀναμφιβόλως καί τοῦτο ἀκριβῶς ἐπειδή θεωροῦμε τούς Νορμανδούς σάν Νορμανδούς καί τούς Έβραίους σάν Έβραίους. Συνεπώς, ὅπου κι ἂν στραφοῦμε τό οὐσιώδες στοιχεῖο φαίνεται πῶς εἶναι ἡ περί Έβραίου ἰδέα.

Ἐγινε φανερό πῶς κανένας ἐξωτερικός παράγοντας δέν μπορεῖ νά ἐμφυσήσει τόν ἀντισημιτισμό στόν Ἀντισημίτη. Ὁ ἀντισημιτισμός ἀποτελεῖ τήν ἐλεύθερη καί ὀλοσχερή ἐκλογή ἐνός ἀτόμου, μιά συλλογική ἀποψη πού ἕνας υἱοθετεῖ, ὄχι μόνον ἀπέναντι τῶν Έβραίων, ἀλλά ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων γενικά, ἀπέναντι τῆς ἱστορίας καί τῆς κοινωνίας. Εἶναι ταυτόχρονα ἕνα πάθος καί μιά κοσμοθεωρία. Χωρίς ἀμφιβολία, στήν περίπτωση ἐνός δεδηλωμένου Ἀντισημίτη ὀρισμένα χαρακτηριστικά τονίζονται περισσότερο ἀπό ὅσο σέ κάποιον ἄλλο· πάντοτε, ὅμως, εἶναι ὅλα παρόντα καί ἀλληλοεπηρεάζονται.

Ἡ νέα διεύθυνσις τοῦ ΚΙΣ

Ἡ νέα διεύθυνσις τῶν Γραφείων μας εἶναι: Κεντρικόν Ἰσραηλιτικόν Συμβούλιον, Σουρμελῆ 2, Ἀθήναι (109) - Τηλ. 88.39.951.

ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 4

Τό παλιό ἐβραϊκό νεκροταφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης, μετά τήν καταστροφή τοῦ 1943.

«Σῶς γνωστοποιούμε ὅτι ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου, στή συνεδρίασή της ἀριθμ. 2316/7 - 5 - 1980, ἀποδοκίμασε ἔντονα καί μέ βδελυγμία τήν ἀναγραφή, στά κτίρια τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, ὑβριστικῶν συνθημάτων, πού στρέφονται

ἐναντίον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Σχετική ἀνακοίνωση ἔγινε καί στόν Τύπο.

Ἡ Πρυτανεία θά κινήσει τή σχετική διαδικασία γιά τή δίωξη τῶν ὑπευθύνων».

ΧΡΟΝΙΚΑ

Γραφεῖα: Σουρμελῆ 2

Ἀθήναι (109) - Τηλ. 88.39.951

Ἐκδότης: τό Κ.Ι.Σ. ἐκπροσωπούμενον ὑπό τοῦ Προέδρου του κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ, ὁ ὁποῖος εἶναι καί ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ (Πειραιῶς 46 - Ἀθήναι).

Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος τῆς Ἑνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.

Ὑπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαούνης ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Ἀθήναι.

● Ἡ ἀναδημοσίευσις κειμένων εἶναι ἐλευθέρα, μέ τήν προϋπόθεσι ὅτι θά ἀναφέρεται ἡ πηγή: Περιοδικό «Χρονικά», Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου.

‘Η Σ. Βέλ μιλά για τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως καί τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα

Μέ τήν εύκαιρία τῆς ἐπισκέψεώς της στήν Ἑλλάδα γιά νά λάβῃ τό Βραβεῖο Ὁνάση, ἡ πρόεδρος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου Κα Σιμέν Βέλ (Ἑβραία τό θρήσκευμα, πού στά 18 της χρόνια ὄχι μόνο ἦταν στά γερμανικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ἀλλά εἶδε καί τήν ἐξόντωση τῆς οἰκογενείας της στά ναζιστικά σφαγεῖα) ἔδωσε συνέντευξι στόν συνεργάτη τοῦ «Οἰκονομικοῦ Ταχυδρόμου» (24 - 4 - 1980) κ. Ἀθ. Παπανδρόπουλο.

Γιά ὅσους δέν ἔχουν ἐμπειρία καί προβληματισμό μεταφέρουμε ἀπό τή συνέντευξι αὐτή:

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Κυρία Βέλ, ἔχετε προσωπική πείρα τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως. Γι' αὐτό θά μπορούσατε νά ἐκφράσετε πρῶτον τὰ διδάγματα αὐτῆς τῆς περιπέτειας καί δεύτερον τίς ἀπώψεις σας πάνω στούς ὁλοκληρωτισμούς καί στό ποδοπάτημα τῶν ἀνθρώπων δικαιωμάτων;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἡ δοκιμασία τοῦ στρατοπέδου συγκεντρώσεως δίνει μιὰ πολύ ἀπαισιόδοξη ἰδέα γιά τόν ἄνθρωπο. Βλέπει κανεῖς ἀνθρώπους πού εἶναι ἱκανοί γιά τίς μεγαλύτερες αὐτοθυσίες νά μεταβάλλονται σέ λίγα λεπτά σέ ἄγρια θηρία. Νομίζω ὅτι ὁ ἄνθρωπος πού ἀναγκάστηκε νά φτάσει στόν πιό ἀκραῖο βαθμό πόνου καί ἀνέχειας, ὑποβιβάζεται σ' ἓνα στάδιο κοντινὸ μέ τό ζωὸ καί χάνει αὐτό πού ἀποτελεῖ τήν ἀνθρώπινη ὑπόστασι. Τό στρατόπεδο συγκεντρώσεως εἶναι μιὰ μεγάλη ἐμπειρία γιά τή ζωὴ. Δέν εἶναι τόσο ἡ φυσικὴ δοκιμασία πού «πονάει», ἀλλά τό γεγονὸς ὅτι ὁ ἄνθρωπος χάνει τὴ ἀξιοπρέπειά του. Ὅποιος αἰσθάνθηκε αὐτό τό φαινόμενο, παραμένει γιά τήν ὑπόλοιπη ζωὴ του βαθειὰ ταπεινωμένος. Ἀπὸ τήν ἀποψη αὐτῇ, ἡ προσωπικὴ μου ἐμπειρία εἶναι ἔντονη. Σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τό δεύτερο σκέλος τῆς ἐρώτησής σας, νομίζω ὅτι ἡ ἀπάντησι βρίσκεται στά ὅσα εἶπα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελετῆς γιά τὴν ἀπονομή τῶν βραβείων. Εἶμαι ταγμένη μέ τό μέρος τῆς προστασίας τῶν ἀνθρώπων δικαιωμάτων. Κατὰ τὴ γνώμη μου, ἐπίκεντρο τῆς σκέψης καί τῆς δράσης κάθε ἐλευθέρου ἀνθρώπου, θά πρέπει νά εἶναι ἡ ἀπαίτησι νά προστατεύεται τό ἄτομο ἐναντίον κάθε ἐνέργειας πού ἀποσκοπεῖ νά τό μειώσει, νά τό μετατρέψῃ σέ δοῦλο, νά τοῦ ἀφαιρέσει τὴν ἀτομικὴ ἰδιαιτερότητα καί νά κάμψῃ τὴν ἴδια του τὴν ταυτότητα. Ἴσως νά φαίνεται παράλογο ὅτι τὴ στιγμὴ πού τόσα παιδιά πεθαίνουν στόν κόσμο ἀπὸ πείνα, τόσοι ἄνθρωποι σκοτώνονται στήν Καμπότζη, τόσες γυναῖκες ἀκρωτηριάζονται ἀνεπανόρθωτα, παρατηρεῖται αὐτὴ ἡ γενικὴ κινητοποίηση γιά τό Ζαχάρωφ. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι ὁ Ἀντρέι Ζαχάρωφ ἀποτελεῖ σύμβολο. Μέσα ἀπὸ αὐτὰ πού ὑποφέρει καί μέ τὴ σθεναρὴ ἀλλὰ μὴ βίαιη ἀντίστασή του, ἐνσαρκώνει τὴν ἀρχὴ στήν ὁποία, πάνω ἀπὸ ὅλα, εἴμαστε προσηλωμένοι. Ὁ ἀγώνας γιά τόν Ἀντρέι Ζαχάρωφ δέν μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τό καθῆκον ν' ἀγωνιζόμαστε γιά ὅλους αὐτοὺς, τοὺς ἀνώνυμους, τοὺς ἀμέτρητους, τοὺς ἀγνωστούς πού κάθε μέρα εἶναι θύματα τῶν νέων μορφῶν βίας. Ὁ ἀγώνας γιά τόν Ζαχάρωφ εἶναι καί ἀγώνας γι' αὐτοὺς.

Παροιμίες τῶν Ἑβραίων Σεφαραδεΐμ

τοῦ Γ. Ζωγραφάκη

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς ἓνα ἀπό τὰ πιο ἐνδιαφέροντα, ζωντανά καί ἀποκαλυπτικά κεφάλαια τῆς λαογραφικῆς ἐπιστῆμης εἶναι οἱ παροιμίες, οἱ παροιμιώδεις δηλαδή ἐκφράσεις πού ἀποτελοῦν καί ἐκφράζουν τή συσσωρευμένη πολύχρονη ἐμπειρία καί σοφία ἑνός λαοῦ.

Τούτη ἡ συμπυκνωμένη σέ μία φράση, κατασταλαγμένη καί πολλὰ πλῆθ βεβαιωμένη θεώρηση τῶν ἀνθρωπίνων σκέψεων καί πράξεων, βρίσκει πάντα τόν ἴδιο τρόπο γιά νά μεταφέρῃ στό λόγο, προφορικό ἢ γραπτό, ὅσα οἱ ἄνθρωποι δοκίμασαν σέ μία ζωή, μία γενιά ἢ σέ μία διαδοχὴ γενεῶν.

Τοῦτο συμβαίνει καί μέ τίς παροιμίες τῶν Ἰσπανοεβραίων, τῶν Σεφαρδῶν, πού σκόρπισαν ἀπό τόν 15ο - 17ο αἰῶνα στό μεσογειακό παράλιο. Ἐνα σοβαρό, ἀριθμητικά καί ποιοτικά, τμήμα τῆς σημαντικῆς αὐτῆς μετοικεσίας εἶχε σάν κύριο στόχο τή Θεσσαλονίκη. Τό 1492, ἐσήμανε τήν ἀπαρχή ἑνός κόσμου καί τή λαμπρή συνέχεια μιᾶς κοινωνικῆς ὁμάδας πού χάρη στήν τεράστια οἰκονομική, κοινωνική, φιλανθρωπική, θρησκευτική καί πολιτιστική δράση, ἀνάπτυξη καί ἀκτινοβολία τῆς, ἐπὶ 5 περίπου αἰῶνες, ἀπεκλήθη «ἡ μητέρα τοῦ Ἰσραήλ»¹⁾.

Τοῦτες οἱ παροιμίες πού (ἀκόμα καί σήμερα στό στόμα τῶν ἡλικιωμένων ἀποτελοῦν μία ζωσα παράδοση) ὡς τῇ μεγάλῃ καί ἀνήκουστῃ γενοκτονία τοῦ 1943 - 1944, ἦταν στενά δεμένες μέ τή ζωὴ τῶν 65.000 Θεσσαλονικέων Ἑβραίων, ξεκινούσαν αὐτό τόν χαμένο πιά, τότε κόσμο (τό 1492) τῶν Ἑβραίων τῆς Ἰβηρικῆς χερσονή-

σου, γιά νά μεταφυτευθοῦν σέ μία πείσμονα, στήν ἐπιβίωσή τῆς, ἀκεραιότητα, μαζί μέ τήν Ἰσπανοεβραϊκή διάλεκτο, τή μητρική τους γλῶσσα. Ἐδῶ χρειάζεται νά γίνη μιὰ διευκρίνιση. Οἱ περισσότεροι (ἀκόμα καί οἱ Ἰσπανοεβραῖοι) συγχέουν τή γλῶσσα λαδίνο (ladino) μέ τή γλῶσσα πού μιλοῦσαν (μερικοὶ τῇ μιλοῦν ἀκόμη) καί χαρακτηρίζεται σάν «ἰσπανοεβραϊκή» ἢ καλύτερα «ἰσπανοϊουδαϊκή» (judeoespagnol ἢ judesmo).

Ἡ πρώτη, ἡ λαδίνο, ἦταν ἡ γλῶσσα πού σ' αὐτὴν εἶχαν μεταφρασθῇ καί πρὶν ἀπὸ τόν 13ο αἰῶνα, στήν Ἰσπανία, διάφορα βιβλία ἢ λειτουργικά κείμενα γιά θρησκευτικούς σκοποὺς. Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἰσπανίας (κἀθὼς τοῦτο εἶχε συμβῇ μέ τούς Ἑβραίους τῆς Ἀλεξανδρείας, στήν ἐλληνιστικὴ ἐποχή, πού ξέχασαν τήν ἑβραϊκή καί χρειάσθηκε νά γίνη γι' αὐτοὺς ἡ μετάφραση στήν ἐλληνικὴ τῆς Βίβλου ἀπὸ τούς Ο', ὥστε νά μποροῦν νά τῇ διαβάζουν καί νά τήν κατανοοῦν) εἶχαν ξεχάσει τή γλῶσσα τῶν πατέρων τους καί ἔπρεπε νά μεταγλωττισθοῦν ἱερά κείμενα, σέ μιὰ ἔστω καί ἐπίπλαστῃ γλῶσσῃ, ὥστε νά γίνωνται καταληπτὰ.

Τούτῃ ἡ γλῶσσα ἦταν ἡ λαδίνο, πού ὅπως ἡ ὀνομασία τῆς φανερώνει, ξεκινοῦσε ἀπὸ μία παραφθαρμένη ἰσπανολατινικὴ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων. Ἡ ἄλλη, ἡ ἰσπανοεβραϊκή, αὐτὴ πού διασώθηκε ὡς τίς ἡμέρες μας στό στόμα τῶν ἐξ Ἰσπανίας Ἑβραίων τῆς Μεσογείου, προήλθε, τελικά, μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, ἀπὸ μιάν ἰδιόμορφη πρόσμιξη ἑτερογενῶν, συ-

χνά, στοιχειῶν (ἀρχαῖα ἑβραϊκά, ἰταλικά, πορτογαλικά, γαλλικά, ἀλλὰ καί τουρκικά, πάντα ὅμως μέ βάση, στή σύνταξη καί στά κύρια λεξικολογικά χαρακτηριστικά τῆς, τήν καστιλλιάνικη γλῶσσα τοῦ 5ου αἰῶνα, δηλ. τῆς ἐποχῆς τοῦ Θερβάντες, τοῦ Λόπε ντέ Βέγκα, τοῦ Καλντερόν ντέ λά Μπάρκα. Γιά τό μελετητῇ, μάλιστα, τῆς ἰσπανοεβραϊκῆς, ἡ σταθερὴ τούτῃ ἐπιβίωση, μέσα σ' ἓνα περιβάλλον ἀλλοεθνῶν καί ἀλλογλῶσσων λαῶν, ἀποτελεῖ ἓνα σπάνιο γλωσσολογικὸ φαινόμενο, πού θὰ μπορούσε νά χαρακτηρισθῇ σάν «γλωσσικὴ νησίδα» καί πού, κυριολεκτικά, εἶχε νικήσει τήν ἀλλοίωση καί τὴ φθορά.

Τῇ μελέτῃ αὐτοῦ τοῦ φαινομένου κι αὐτῆς τῆς γλῶσσας (μέ ὅλα τὰ λαογραφικά στοιχεῖα πού ἐξυπακούει) ἔχουν σάν ἐπικέντρο τῆς δραστηριότητάς τους, ἄτομα ἢ καί ὀργανισμοί, πού ἤδη, ἐδῶ καί πολλὰ χρόνια, ἐπιτελοῦν ἓνα ἀξιοθαύμαστο ἔργο περισυλλογῆς καί μελέτης μιᾶς γλῶσσας πού κινδυνεύει νά γίνη «μουσειακὸ ἀντικείμενο».

Τό ἴδρυμα «Arias Montano», στή Μαδρίτη ἔχει στό ἐνεργητικὸ του σωρεῖα ἐκδόσεων, γύρω ἀπὸ τό θέμα τῆς ἰσπανοεβραϊκῆς γλῶσσας. Δυὸ ἀπὸ τίς ἐργασίες πού εἶδαν τελευταῖα τό φῶς εἶναι:

Ei Saporta y Beja - Refranero sefardi - Madrid 1957 καί ἡ νέα, ἐμπλουτισμένη, ἐκδόση τοῦ 1978, πού περιέχει ἑκατοντάδες παροιμίες, ἔργο ζωῆς τοῦ συγγραφέα. Ἄλλο, τεράστιο σέ σύλληψη, ἔκταση καί σημασία ἔργο εἶναι τοῦ ἀείμνηστου συμπολίτη μας, μεγάλου σοφοῦ καί ἐρευνητῇ Ἰωσήφ Νεχαμά, πού ἀνάμεσα σ' ἓναν ὄγκο, ποιικίλης δραστηριότητος, προσφορᾶς, πρὸς τὴ γενέτειρά του Θεσσαλονίκη, μᾶς χάρισε τό «Dictionnaire du Judeoespagnol». Ἐκδόση Arias Montano Madrid 1977.

Στό ἔργο τοῦτο ἔχει ἀποθησαυρίσει - ἀπὸ τό στόμα Ἑβραίων ὁλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἀλλὰ καί ἀπὸ γραπτές πηγές, κάθε τι πού ἀφορᾷ τὴ γλῶσσα, τὴ γλωσσικὴ παράδοση, τίς συνήθειες, ἀλλὰ καί τήν ἐτυμολογικὴ προέλευση χιλιάδων λέξεων τῆς ἰσπανοεβραϊκῆς διαλέκτου. Εἶναι ἓνα ἔργο ἀνυπολόγιστου ἀξίας, ἀπὸ κάθε ἀποψη, καί περιώζει, στήν πιο ζωτικὴ τῆς ἐκ-

φραση τήν ψυχή τῶν Ἑβραίων τῆς Θεσσαλονίκης. Ὡς σημειωθῇ ἐδῶ, πῶς σήμερα, οἱ ἀνά τόν κόσμον Σε- φαρδί δέν θά πρέπει νά ξεπερνοῦν τίς 300.000 (πού ξεχνοῦν πιά τή μητρική τους γλῶσσα), ἐνῶ οἱ Ἀσκεναζεῖμ Ἑβραῖοι (οἱ ἐκ Γερμα- νίας, Πολωνίας, Ρωσίας), πού μι- λοῦν καί γράφουν καί σήμερα ἀκό- μη — μέ φανατικό πείσμα, τή γλώσ- σα τους, τό **γίντις, yiddish**, φθάνουν τά 14.000.000

Παραθέτουμε, πιο κάτω, σέ μία χαρακτηριστική ἐπιλογή, κάποιες παροιμίες μεταφρασμένες στά νεοελληνικά, παρμένες είτε ἀπό τήν προσωπική μας συλλογή ἢ ἀπό ἐρ- γασίες ἄλλων λαογράφων:

- Ὅποιος δέν ἔχει ὁμορφὴ γυναι- κα, φιλά τήν κασιδιάρα.
- Ἕνας γαῖδαρος πού σωπαίνει, περνά γιά σοφός.
- Κανείς, καλύτερα ἀπό τήν κουτά- λα πού ἀνακατώνει τό φαγητό, δέν γνωρίζει τὰ βάσανα τῆς κα- τσαρόλας.
- Σέ κλειστό στόμα δέν μπαίνει μυῖγα.
- Τό νά μιλάῃ λίγο εἶναι καλό στὸν ἄνθρωπο.
- Ὅσο πιο βαθεῖα εἶναι ἡ νύχτα τό- σο πιο γρήγορα ξημερώνει.
- Ἀνάμεσα ἀπό τήν πεθερά καί τή νύφη ἔμεινε ἀσκούπιστη ἡ κουζί- να (ἐξ αἰτίας τοῦ καυγᾶ τους).
- Στό σπῖτι τοῦ χαρτοπαίχτη, λίγο διαρκεῖ ἡ χαρά.
- Μὴ λές κακό γιά τήν ἡμέρα, πρὶν ξημερώσῃ.
- Ἀνέβα σκαλοπάτι καί πάρε συνε- ταίρο. Κατέβα σκαλοπάτι καί πᾶ- ρε γυναῖκα.
- Ὅποιος ὑπόσχεται, μπαίνει σέ χρέος.
- Ὁ Θεός δίνει ἀμύγδαλα σ' ἐκεῖ- νον πού δέν ἔχει δόντια.
- Ὅποιος παντρεύεται ἀπὸ ἔρωτα, ζεῖ μέ στενωρία.
- Καλύτερα ἕνας φίλος παρά συγ- γενεῖς.
- Τά δαχτυλίδια πέσανε, ὅμως τὰ δάχτυλα μέιναν.
- Καλύτερα νά πέσῃς σ' ἕνα ὀρμη- τικό ποτάμι, παρά στό στόμα τῶν ἀνθρώπων.
- Στενοχώρια πού τελειώνει μέ τό χρήμα, δέν εἶναι στενοχώρια.
- Τώρα πού κάηκε τό σπῖτι, γλυτώ- σαμε ἀπὸ τοὺς κοριοῦς.

ΑΝΩ: Χαρακτηριστικὴ φωτογραφία Ἑβραίου μικροαστοῦ Θεσ/νικέως τῶν πα- λαιοτέρων χρόνων. ΚΑΤΩ: Χειρόγραφα κείμενα Φυλακτῶν - Κεμεότ, κατὰ τοῦ φό- βου, τοῦ κακοῦ ματιοῦ, τῶν δαιμόνων καί τῶν ἀναπηριῶν.

- Ὅποιος ἔχει παιδιὰ, δέν πεθαίνει ἀπὸ τήν πολυφαγία.
- Ὡσπου νῆρθῃ τό κέφι τοῦ πλού- σιου, βγαίνει τοῦ φτωχοῦ ἡ ψυ- χή.
- Τῇ σοφῇ γυναίκα, ὁ ἄνδρας τῆς τήν ἀποκαλεῖ ἀδελφή του.
- Μὴν κουνήσῃς τὰ πόδια σου πρὶν ἀνέβῃς στό γαῖδούρι.
- Στραβὸ δέντρο ποτὲ δέν ἰσιάζει.
- Κατὰ πῶς εἶναι τό τραγοῦδι, εἶναι κι' ὁ χορός.
- Καλὸ εἶναι τό χιόνι ὅταν ἔρχεται στὴν ὥρα του.
- Κάθε ἀνήφορος ἔχει καί τὸν κα- τήφορό του.
- Πάντρεψε τήν κόρη σου ὅπως

μπορεῖς καί τὸ γιό σου ὅπως ἐσύ θέλεις.

- Νά τρῶς μέ γέρους καί νά κοιμά- σαι μέ νέους.
- Μὴ ρίχνεις πέτρες στό πηγάδι ἀπ' ὅπου ἤπιες νερό.
- Ἀπὸ ἕνα πρόβατο δέν βγαίνουν δυὸ προβιές.
- Ρίχνει ἀλάτι στὴ θάλασσα.
- Ἡ στάμνα πάει στὴ βρύση ὡσ- που νά σπάσῃ.
- Παίρνῳ συμβουλές ἀπ' ὅλους, ὅ- μως δέν ἀλλάζῳ τὴ γνώμη μου.
- Ὅποιος παντρεύεται γιά τὰ χρή- ματα, ἐκεῖνα φεύγουν καί ἡ γυ- ναίκα τὸ μένει.
- Τό μάτι τοῦ ἀφέντη παχαίνει τό ἄλογο.
- Ἀπόκτησε μία καλὴ φῆμη καί πέ- σε νά κοιμηθῇς.
- Ἀπόκτησε μία καλὴ φῆμη καί ἄρ- χισε νά κλέβῃς.
- Τό σπῖτι τοῦ πλούσιου ἀδειάζει καί τοῦ φτωχοῦ δέν γεμίζει.
- Φίλα τό χέρι ποῦ θά ἠθελες νά τό δῇς κομμένο.
- Ἡ ὑγεία τοῦ σώματος χτίζεται μέσα στό στομάχι.
- Οἱ γυναῖκες κλαῖνε μέ τόνα μάτι καί γελοῦν μέ τό ἄλλο.
- Ἡ γυναῖκα κρατᾷ τό μυστικὸ πού ἀγνοεῖ.
- Ἕνας τρελλὸς πού σωπαίνει περ- νά γιά σοφός.
- Οὔτε ὄλοι γελοῦνε τήν ἴδια ἡμέ- ρα οὔτε ὄλοι πεθαίνουν τήν ἴδια ἡμέρα.
- Ὅπου μπαίνει ὁ ἥλιος, ἐκεῖ δέν μπαίνει ὁ γιατρός.
- Πλήρωσε τὰ χρέη σου γιά νά δεῖς τί ἔχεις.
- Ὅποιος λέγει τήν ἀλήθεια, χάνει τὴ φιλία.
- Μία μάνα γιά ἑκατὸ παιδιὰ κι' ὀχι ἑκατὸ παιδιὰ γιά μία μάνα.
- Μπορεῖ νά κατηγορῶ τοὺς δι- κοὺς μου, ὅμως δέ θέλω ν' ἀ- κοῦω κακό γι' αὐτούς.
- Ὅταν ὁ γιός δίνει στὸν πατέρα, κλαίει ὁ γιός, κλαίει κι' ὁ πατέρας. Ὅταν δίνει ὁ πατέρας στό γιό, γελᾷ ὁ πατέρας, γελᾷ κι' ὁ γιός.

Ὁ τίτλος αὐτὸς δόθηκε στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ ἕνα ποιητὴ, τὸν Σαμουήλ Οὐσκούε, τὸ 1553, γιατί καὶ Ἑβραῖοι ἔρχονται καὶ βρῖσκουν στὴ Θεσσαλονικὴ στέγη, τοὺς δέ- χεται μέ ἀγάπη, σὰν νά εἶναι ἡ σεβαστὴ μη- τέρα μας, ἡ Ἱερουσαλὴμ, ἡ μητέρα τοῦ Ἰουδαίου.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΙΤΑΛΩΝ

Στά «Τρικάλινά Νέα» (Τρίκαλα, 18.4.1980) ο *χρονογράφος* τους «Αμράντος», με τίτλο «Οι άφανείς έχθροι τών Έλλήνων» έγραψε τό παρακάτω *χρονογράφημα*:

«Δέν εΐναι τόσοσ επίκίνδυνοι οι έμ-φανείς καί γνωστοί έχθροι μας, όσον οι άφανείς κι άγνωστοι. Τούς πρώτους τούς ξέρουμε κι άνάλογα μέ τίς δυνατότητές μας τούς άντιμετωπίζουμε ή συμβιβάζομαστε. Οι δεύτεροι όμως, μπορεί νά μās κάνουν ζημιές καί νά μās έξοντώσουν ακόμα. Μās έρχεται δηλαδή ή ζημιά από κεί πού δέν τήν περιμέ-νουμε.

Συνεχίζω σήμερα τό διάλογο μέ τόν 'Αγγλό Τζώνη παλιό — είπαμε — συμ-πολεμιστή στις μέρες του έμφυλίου σπαταγμού μας, πού ήταν όλοκάθαρη έγγλεζική δημιουργία.

Όταν τόν Έγγλέζο τόν πότισα μερικ-κά ποτηράκια περισσότερα, λύθηκε ή γλώσσα καί φανέρωσε τόν πραγματικό έαυτό του. Έδειξε καθαρά τήν αγάπη κι εκτίμηση πού έχουν οι χαμογελαστοί πάντα σύμμαχοί μας σέ μās τούς 'Ελ-ληνες καί τή χώρα μας. Άχάριστοι — μισέλληνες — καί ρατσιστές. Ξεσπά-θωσε ό Τζώνης έναντίον μας:

— Σεΐς οι 'Ελληνες Τζίμη είσθε στήν ουσία έχθροι μας. Οι μισοί είσθε κομ-μουνιστές, φανεροί δηλαδή έναντίον μας: Καί οι άλλοι μισοί άντισημίτες χει-ρότεροι άπ' τούς Άραβες. Άφήσατε νά στείλουν οι Γερμανοί στούς φούρνους του Νταχάου 60.000 Έβραίους. Μετά πού φύγαμε έμείς άπ' τήν Έλλάδα σχη-ματίσατε γερμανόφιλη κυβέρνηση κα όργανώσατε τά γνωστά τάγματα ά-σφαλείας, πού δέν ήταν παρά όργανα τής Γκεστάπο. Δέν άναγνωρίζετε τό 'Ισραήλ γιατί τό ζηλεύετε γιά τήν προ-κοπή του. Διαρκώς άπλώνετε τά χέρια σας καί ζητάτε βοήθεια κι έλεημοσύνη. Άπορροφάτε έκατομμύρια δολάρια χωρίς καμιά άνταπόδοση. Θέλετε τήν Κύπρο πού εΐναι άγγλικό έδαφος. Μι-λάτε γιά έλληνικό πολιτισμό, πού άν κάποτε ύπήρξε, τώρα σεΐς οι νεοέλλη-νες ψωροζητιάνοι, τόν ξευτελίσσατε. Στο τέλος, οι ήγέτες σας καί οι ρασο-φόροι σας είχαν τό θράσος νά σās ό-δηγήσουν σέ πόλεμο έναντίον του εί-ρηνικού λαού τής Τουρκίας, τόν όποιο καί πλιατσικολογήσατε. Εύτυχώς οι

Τούρκοι σās πλήρωσαν όπως σās άξι-ζε.

Τί νά πούμε του Τζώνη καί σ' όλους τούς Τζώνηδες πού εΐναι δηλητηρια-σμένοι έναντίον μας; Παμπόνηροι καί κρυψίνοες, κρύβουν τίς σκέψεις τους καί δρούν πάντα στό σκοτάδι. Τσακά-λια. Κι έμείς, οι άφελείς μέχρι άπελπι-σίας, τούς άγκαλιάζουμε σάν φίλους! Μέ τά σημερινά μας χάλια τίποτε άλλο δέν μπορούμε νά κάνουμε γι αυτούς, εκτός από τό νά τούς στείλουμε στό τσακίδια. Μās κάνουν τό φίλο γιά νά μās άρμέζουν. Ήταν, εΐναι καί θά εΐναι πάντα φανατικοί άνθέλληνες. Δέν έ-χουν φίλους κι λεπτάδες. Δέν τούς θέ-λουν. Άπ' τή θέση όμωσ αυτή άπαν-τούμε στούς Τζώνηδες:

— Όλοι αύτοί πού τραβήχτηκαν στό Νταχάου καί τά κρεματορία, άν άνέβαι-ναν μαζί μέ όλους τούς άλλους στό βουνά των χωρών τής Εύρώπης; Άν περνούσαν στις άντιστασιακές όργα-νώσεις σάν τά έκατομμύρια των Εύρω-παίων θά γλύτωναν τή ζωή τους.

Όμως Σεΐς — οι Σιωνιστές σας — καί οι άνθρωποι γενικά του χρήματος έχε-τε παραδοσιακές άρχές νά μήν πολεμά-τε μόνοι σας, αλλά νά ύποχρεώσετε τούς άλλους νά σφάζονται κι από τόν άλληλοσπαταγμό των άλλων νά καρ-πώνεσθε σεΐς τό όφέλη.

Άντιστε λοιπόν στό τσακίδια έσεΐς καί τά έκατομμύριά σας, πού μόνοι σας μās τά δίνετε γιά νά έξαγοράσετε δυ-στυχώς συνειδήσεις. Τή φτώχεια μας σέ σās καί μόνον τή χρωστάμε.

■ *Τό Κ.Ι.Σ., πιστεύοντας όπως πάντα στόν διάλογο, ό όποϊος ό-ταν εΐναι καλοπροαίρετος εΐναι άποδεικτικός, μέ έπιστολή του ύπογραφομένη από τούς πρόε-δρο καί γεν. γραμματέα κ.κ. 'Ιωσ. Λόβιγγερ καί Μ. Μάτσα, ά-νέφερε τά έξής. (Ή έπιστολή δη-μοσιεύτηκε στήν ίδια έφημερίδα στις 30.4.1980):*

«Ό ύπό τό ψευδώνυμο «Αμράν-τος» συνεργάτης σας, στό *χρονογρά-φημά* του τής 18ης καί 19ης Άπρι-λίου, βρίςκει καί πάλι τήν εύκαιρία νά έπιτεθή έναντίον του Σιωνισμού, του 'Ισραήλ καί των Έβραίων.

Δέν σταματούμε στις πολιτικές σκέ-ψεις του *χρονογράφου* σας, γιατί αυτές εκφράζουν κι έξυπηρετούν μία συγκε-κριμένη πολιτική - κομματική σκοπιμό-τητα, στήν όποία δέν έχομε κανένα δι-καίωμα νά άναμυχθούμε.

Στεκόμαστε, όμως, μέ λύπη (κι όχι μέ άγανάκτησι) στήν υπεραπλουστευ-μένη θεωρία του: «Όλοι αύτοί (οι Έβραίοι) πού τραβήχτηκαν στό Ντα-χάου καί τά κρεματορία, άν άνέβαιναν μαζί μέ όλους τούς άλλους στό βουνά των χωρών τής Εύρώπης; Άν περνού-σαν στις άντιστασιακές όργανώσεις σάν τά έκατομμύρια των Εύρωπαίων θά γλύτωναν τή ζωή τους».

Έτσι κινούμενος από τό άντισημιτι-κό του μίσος, ό κ. «Αμράντος» επιχει-ρεί νά νομιμοποιήσεί καί νά δικαιολογή-σει τά χιτλερικά έγκλήματα. Χωρίς, βέ-βαια, νά προβληματισθή ή καί νά πλη-ροφορηθή μήπως στήν Έλλάδα πολλοί Έλληνες, Έβραίοι τό θρήσκειο, παι-σίωσαν τίς όμάδες άντιστάσεως ή γιατί ή παγκόσμια κοινή γνώμη (άνεξάρτητα από πολιτικές καί κοινωνικές θεωρίες) καταδικάζει τή ναζιστική θηριωδία πού τό μίσος ή ή σκοπιμότητα του κ. «Αμ-ράντου» δικαιολογούν.

■ *Στις 3 Μαΐου ό «Αμράντος», μέ τίτλο «Μέ εκτίμηση καί σεβα-σμό στό 'Ισραηλινό Συμβούλιο Συντονισμού των ύποθέσεών τους» έπανήλθε μέ νέο *χρονο-γράφημα*. Σημειώνεται ότι καί πάλι ό *χρονογράφος* κάνει έπιτή-δεια σύγχυση μεταξύ 'Ισραηλι-νών (σηηκόων του Κράτους του 'Ισραήλ) καί 'Ισραηλιτών (όπως, λ.χ. εΐναι οι Έλληνες ύπήκοοι, Έβραίοι τό θρήσκειο).*

«Σās στεναχώρησαν κύριοι τά γρα-φόμένα μας γιά τή διαγωγή μερίδος Σιωνιστών πού έλέγχουν τά τεράστια βιομηχανικά πολεμικά συγκροτήματα του Δυτικού κόσμου καί κυρίως τήν παγκόσμια οικονομία, έναντίον τής χώ-ρας μας. Δέν μισούμε καθόλου κύριοι τό λαό των 'Ισραηλιτών καί δυνάμεθα ν' άποδείξωμε πώς συνδεόμεθα φιλι-κώτατα μέ οικογένειες 'Ισραηλιτών.

Τό μίσος καί οι έναντίον τής χώρας μας έμμεσες καί άμεσες, ένίοτε, βολές

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΪΜΗΣ:

‘Ο άνθρωπος πού πρωτομίλησε για τόν Καραγκιόζη.

‘Ο Ιούλιος Καΐμης υπήρξε από τούς λόγιους εκείνους πού έγραψαν τή δική τους Ιστορία, χωρίς νά επιζητήσουν τήν όποια αναγνώριση από αυτούς πού συνήθως καθιερώνουν καί συντηρούν «άξίες» στή σύγχρονη εποχή. Σήμερα, ζεί μόνος, μέσα σέ μιά άφόρητη φτώχεια, σ’ ένα άβολο δωμάτιο στήν όδό Κρώνης 4.

‘Ο Καΐμης συνεχίζει τό γράψιμο καί τίς έρευνες, όσο τό μπορεί, γύρω από τά δυό άγαπημένα του θέματα, στά όποια αφιέρωσε έφτά δεκαετίες τής ζωής του: τό θέατρο τού Καραγκιόζη καί τά κλέφτικα τραγούδια.

Δέν τόν πολυνοιάζει τό γεγονός ότι καταλήστεψαν τό έργο του όψιμοι «κα-ραγκιοζολόγοι» ούτε ότι ζει χωρίς σύνταξη, μέ τή βοήθεια φίλων, ούτε ότι δέν τόν θυμούνται πιά.

Πολυταξιευμένος, πολύπειρος καί φιλοσοφημένος, ό Καΐμης έχει τόν τρόπο νά δημιουργεί τά δικά του στεγανά πού τόν προφυλάσσουν από άνεπιθύμητες «είσβολές» στή ζωή. Ζεί γράφοντας καί άφηγείται στους φίλους, πού σπάνια πάνε νά τόν συναντήσουν, τίς άναμνήσεις μιάς ζωής γεμάτης έλπίδες, άπογοτεύσεις, άγώνες, έρευνες.

Θυμάται τή γνωριμία του μέ τόν μακαρίτη πιά, κοινό φίλο μας Σωτήρη Σπαθάρη καί λέει:

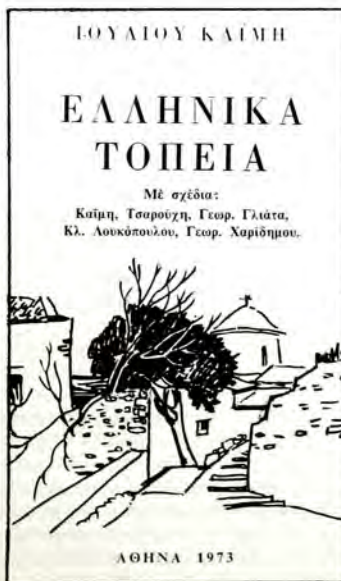
«Ή γνωριμία μου μέ τό ζωγράφο Τσαρούχη, μέ έφερε στή μνήμη τά παιδικά χρόνια πού στό λιμάνι παρακολουθούσα τίς παραστάσεις τού Καραγκιόζη. ‘Ο Τσαρούχης μέ πήρε στό θέατρο τού Σπαθάρη στήν Κηφισιά. Πάνε πολλά χρόνια από τότε. Μόλις μέ είδε ό Σπαθάρης, νέος τότε καί ζωηρός, μου είπε:

‘Ο Ιούλιος Καΐμης είναι ένας σεμνός όμόθρησκος άνθρωπος τών γραμμάτων, πού ζει μακριά από τόν κόσμο ή καλύτερα σ’ ένα κόσμο πνευματικά δικό του.

● Μέχρι τώρα έχει εκδώσει τά βιβλία: «Έξη κανόνες ζωγραφικής» - «Le theatre des ombres» - «Τό θέατρο τών σκιών (φυλλάδιο)» - «Βιβλικές Ιστορίες» - «Δέκα ποιήματα τού Μιχαήλ Άγγελου» - «Τό λαϊκό σπίτι» (μελέτη) - «Έλληνικά τοπία» - «Άτυχος γάμος» (άραβικό παραμύθι) - «Παραδόσεις» - «Καραγκιόζης, φρουρά τής κόλασης» (φυλλάδιο).

● Όπως φαίνεται από τήν άπλή ανάγνωσι τών τίτλων τών έργων του τά ενδιαφέροντα καί τά θέματα πού έχει διαπραγματευθή ό Ιούλιος Καΐμης είναι ποικίλα. Έκεί, όμως, πού έχει δώσει τήν ιδιαίτερη προσοχή κι άγάπη του είναι στό θέατρο τών σκιών: τόν Καραγκιόζη.

● Σχετικά στήν «Έλευθεροτυπία», μέ τίτλο «Οι πρωτοπόροι τού Καραγκιόζη στή σύγχρονη Έλλάδα», δημοσιεύτηκε ή παρακάτω συνέντευξι τού κ. Άχ. Χατζόπουλου (4 - 11 - 1979):

— Βλέπετε, είμαστε φτωχοί, αλλά ή Τέχνη δέν φτωχαίνει.

Καί ό Άριστοφάνης ήταν φτωχός, αλλά όπως λέει ό ίδιος στό τραγούδι του, είχε τό δίκαιο».

Ξεκινήσαμε τή συνομιλία μας μέ τόν Ιούλιο Καΐμη, από τόν Καραγκιόζη, τίς εργασίες καί τίς έρευνές του πάνω στό Λαϊκό Θέατρο Σκιών, τίς γνωριμίες καί φιλίες μέ τήν πρώτη γενιά τών καραγκιοζοπαιχτών.

— Για τήν παράδοση τής τέχνης τού Καραγκιόζη δούλεψαν στήν Έλλάδα εκατοντάδες καλλιτεχνών, από τό Βράχλη (1860) μέχρι τό Μάνο (1922) καί τούς νεώτερους. Ή Τέχνη ξεχειλίζει στήν ψυχή καθενός από αυτούς. ‘Ο Καραγκιόζης είναι ένα σύμβολο πού αποτελεί τή σύνθεση πολλών ψυχών, συμπυκνωμένων σέ μιά μόνη. ‘Ο σεβασμός σέ αύτή τήν παράδοση, πού ξαντανύνεται τό μυθικό χαρακτήρα στό μάτια τών πιστών τής, κάνει ώστε, παρά τίς έχθρικές συνθήκες πού μοιά-

ζουν σάν νά θέλουν νά τήν πνίσουν, αὐτή ἡ τέχνη νά ξαναθίξει καί νά ἀντιστέκεται. Καί συμπληρώνει:

— Τό θέατρο τοῦ Καραγκιόζη, προικισμένο κατ' ἐξοχὴν μέ τις ἀρετές πού χαρακτηρίζουν τὸ θέατρο, ἀπορροφάει καί μορφοποιεῖ, εἴτε καλὰ εἶναι εἴτε κακὰ, ὅλες τις προϋπάρχουσες αἰσθητικές καί ἠθικές ἀξίες τοῦ λαοῦ, δηλαδή τῇ λαϊκῇ ποίησιν, λυρική καί ἐπική, τὰ κωμειδύλλια καί τις φάρσες, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλλάδα ἔχει πλούσιο ρεπερτόριο, τῇ λαϊκῇ ζωγραφικῇ καί τὴν ἀρχιτεκτονική. Καί τὰ πάντα μεταμορφώνονται πάλιν στὴ μικρὴ λευκὴ σκηνή καί ἐναρμονίζονται σὲ σοφὴ κατανομή, ὥστε κάθε μιά τεχνικὴ νά διατηρεῖ τὴν ἐνότητά της.

Τὸ θέατρο τοῦτο εἶναι μιά παράδοση πού ἀνανεώνεται ἀδιάκοπα, στὴν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας καὶ οἱ διάφοροι καραγκιοζοπαῖχτες τοῦ προσθέτουν κάτι δικό τους.

Οἱ μαθητὲς τοῦ Βράχαλη καί οἱ μεταρρυθμιστὲς πού ἀκολούθησαν εἶναι πολυάριθμοι. Ἀνάμεσά τους, ἡ πρώτη θέση ἀνήκει στὸ Δημήτρη Μίμαρο, πού ὑπῆρξε μεταρρυθμιστὴς μέ ταλέντο, μέ καλλιεργημένο καί θηλυκὸ μυαλό, πολὺ ἀνώτερο τῶν συναδέλφων του.

Γιὰ τοὺς παραδοσιακοὺς καί μεταρρυθμιστὲς καραγκιοζοπαῖχτες, στὴν Ἀθήνα καί τὴν Πάτρα, ὁ Καΐμης κάνει τὴν παρακάτω ἀξιολόγηση.

— Ἀπὸ τοὺς ἐπαγγελματίες καραγκιοζοπαῖχτες τέσσερις ὑπῆρξαν οἱ ξεχωριστοὶ καλλιτέχνες: ὁ Πάγκαλος, μέ τὸ παρανόμι «Καραγκιόζης», ὁ Ἀγαπητός, πού τὸν ὀνόμασαν «Ζεστόν» γιὰ τὸ θερμὸ του παίξιμο, ὁ Σωτηρόπουλος καί ὁ Βουτσινᾶς.

— *Ποιὲς ὑπῆρξαν οἱ ἐμπειρίες σας ἀπὸ τις συναναστροφές σας μέ τοὺς καραγκιοζοπαῖχτες;*

— Τοὺς καραγκιοζοπαῖχτες δέν τοὺς εὐχαριστεῖ νά συζητοῦν γιὰ τὴν τέχνη τους μέ τοὺς ἀμύητους. Τοὺς ἀρέσει νά κρατοῦν τὴν παράδοση, πού θέλει νά πλεόκειται ἡ κωμωδία κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ παιξίματος, σύμφωνα μέ τὴν ἐμπνευση τῆς στιγμῆς, πράγμα πού δίνει στὸν σκηνοθέτη τὴ χαρὰ νά εἶναι καί ταυτόχρονα ποιητής, δηλαδή, δημιουργὸς καί τεχνίτης. Τὸ θέατρο αὐτὸ θά διατηρηθεῖ ἀθίκτο, πρωτόγονο καί ἀκαλλιέργητο, ὥστε νά βρεῖ σὲ καλύτερους χρόνους τις εὐνοϊκές συνθήκες

Ἀβραάμ

(Ἀπὸ τὸ «Ραμπώτ»)

Σάν ἀντικρύζει κάποτε
Μιά πυρκαϊὰ ὁ διαβάτης,
Μέσα του θά στοχάζεται,
Στοχάζεται καί λέει:
«— Πού νᾶναι τάχα τοῦ σπιτιοῦ
Ἑτοῦτου ὁ νοικοκύρης;
Πῶς τ' ᾄφησε, τό ξέχασε
Καί τ' ἀργοτρῶει ἡ φλόγα;»
Μὰ πρὶν τὸ λόγο του νά πῇ,
Πρὶν νά τὸν ἀποσώσῃ,
Βλέπει νά φανερώνεται
Μπροστά του ὁ νοικοκύρης,
Ἔτσι κι' ἡ γῆ μας στάθηκε
Σάν ζοῦσε ὁ Πατριάρχης,
Ριγμένη μέσ τὴν ἄβυσσο
Καί μέσ τὴν ἁμαρτία.
Καί τὴν λυπήθηκε ὁ Ἀβραάμ κι εἶπε ἡ καρδιά του τότε:
«— Τάχα νᾶνε ἔρμη τούτη ἡ γῆς, τάχα δέν ἔχει κύρη;»
Κι ὁ Παντοπλάστης πρόβαλε μέ μιᾶς μέσ ἀπ' τὰ νέφη
Καί λέει: «Ἄβραάμ, πλανήσου εὐθύς σ' ὅλη τὴ γῆ μου· γίνε
Σάν τὴν καρδιά βαλσαμικοῦ, μεστή ἀπὸ τὸ χυμὸ του,
Πού γύρω του ρίχνει εὐωδιές κι' ἀν' τὸ στριφογυρίσης
Λογῆς - λογῆς τὰ μῦρα του
Παντοῦ, θε' νά σκορποῦνται».
Ἐπάκουος, ἔτσι ὁ Ἀβραάμ
Γυρίζει ὅλον τὸν κόσμον
Καί τοῦ Κυρίου τὸ ἄρωμα
Σκορπίζει πέρα ὡς πέρα.
Μέ περιστέρι εἶν' ὅμοιος
Ὁ Πρῶτος Πατριάρχης.
Κάθε πουλί σάν κάθεταί
Πᾶ σὲ δεντρί ἢ σὲ βράχο
Κι' ἀπογυρεύει ἀνάπαυση
Δέν παίζει τὰ φτερά του.
Τὸ περιστέρι μοναχά
Καί κουρασμένο νᾶναι
Τὴν ὥρα π' ἀναπαύεται
Σαλεύει τις φτεροῦγες.
Εἶταν γραμμένο τοῦ Ἀβραάμ
Νά ταξιθεύει πάντα.

Ι. ΚΑΪΜΗΣ

Ποιητικὴ Τέχνη. Ἀνθολογία Εἰκονογραφημένη. Δεκέμβριος 1947. Ἔτος Α', Τόμος Ι, Τεύχος 3.

γιὰ τὴν ἀνάπτυξή του. Γιὰτὶ δέν μπορεῖ παρὰ νά ἐντυπωσιάζεται κανεὶς διαπιστώνοντας μεταξύ τῶν ἠθοποιῶν καί τῶν θεατῶν τοῦ Καραγκιόζη ἕνα εἶδος φανεροῦ μυστικοῦ δεσμοῦ. Κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ ἀληθινὴ τέχνη δέν μπορεῖ νά ἀναπτυχθεῖ παρὰ μόνο μέ αὐτὴ τὴν εἰλικρινὴ συνεργασία τῶν σοφῶν καί τοῦ λαοῦ. Ἡ πρώτη ὕλη ἀναβλύζει ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ καί ἡ ἐπεξεργασία της γίνεται ἀπὸ τοὺς σοφοὺς. Ὁ

Πλάτων ἀγαποῦσε τοὺς γελωτοποιούς τοῦ καιροῦ του γιὰ τὴν ἐλευθεροστομία τους καί ὁ Ἀριστοφάνης, σέ μερικές σάτιρές του, πῆρε τὴν ἐμπνευσή του ἀπὸ τὰ πιὸ λαϊκὰ θέματά τους.

— *Ποιὰ ὑπῆρξε ἡ ἀρχὴ τοῦ Καραγκιόζη στὴν Ἑλλάδα καί τὸ περιβάλλον ὅπου ἐξελίχθηκε;*

— Στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ, ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδας ἀρχίζει κυρίως μέ τὸν αἰῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας τοῦ 1821. Τό

ίδιο συμβαίνει και στη σκηνή του Καραγκιόζη. Ο Μέγας Αλέξανδρος είναι ο κρίκος που συνδέει τη Νεώτερη Ελλάδα με την Αρχαία, μέχρι τους χρόνους τους πιο πανάρχαιους της μυθολογίας.

Τά ηρωικά δράματα, έμπνευστηκαν κατευθείαν από τη λογογραφία, από τις διηγήσεις και τα λαϊκά λυρικά ποιήματα (τά κλέφτικα τραγούδια), ή έχουν έμμεσα έλευθερωθεί από τόν των άνωμαλίστων παικτών. Γύρω στά 1860, όταν τό θέατρο ήταν πρόβλημα στό νεογέννητο έλληνικό κράτος, πού μόλις είχε έλευθερωθεί από τόν των άνωμαλίστων ζυγό, ο Μπαρμπαγιάννης Βράχαλης, Έλληνας καταγόμενος από τήν Καλαμάτα, ήρθε από τήν Κωνσταντινούπολη στόν Πειραιά και εγκαταστάθηκε άπέναντι από τό Τελωνείο. Έκει, σέ ένα καφενείο, ίδρυσε τό πρώτο ελληνικό λαϊκό θέατρο, τό θέατρο σκιών του Καραγκιόζη.

Αργότερα, παίρνοντας θάρρος από τήν έπιτυχία του, ο Βράχαλης δέν άργησε νά εγκατασταθεί στόν Αθήνα. Ένα καφενείο, κοντά στό Θησείο, ήταν τό θέατρό του. Έκει έδωσε τίς πρώτες του παραστάσεις.

— *Κύριε Καίμη, θά θέλατε νά μάς μιλήσετε γιά τό χαρακτήρα τής λαϊκής λυρικής ποίησης, πού έχει άμεση σχέση μέ τόν Καραγκιόζη;*

— Στήν πρωτόγονη έρρυθμη φόρμα του, τό δημοτικό ελληνικό τραγούδι είναι ή έκφραση μιάς «τέλειας ψυχής». Θέλω νά πώ μέ αυτό, ότι στά τραγούδια αυτά, ή ανθρώπινη ψυχή ξεπροβάλλει (άποκαλύπτεται) σάν νά διαπερνά βαθιά τήν ψυχή τής φύσης και δαμάζοντάς τήν σέ μία άρμονία τόσο πλήρη όσο τό πάθος του ανθρώπου — τά ίδια αυτά φαίνονται νά γίνονται ένα μέ τή φύση — νά τής είναι μιά άπλή έκδήλωση. Τό λογικό και φιλοσοφικό πνεύμα άφθονεί σέ αυτά τά τραγούδια και δείχνει τή βαθιά αντίληψη του λαού, πού έκδηλώνεται άλλωστε στή σοφία των παροιμιών και των γνωμικών. Ένα άλλο γνώρισμα τής δημοτικής λυρικής ποίησης, πού κατασταίνει έναν ακόμα δεσμό, συγγενικό μέ τήν αρχαία ποίηση, είναι ο διάλογος πού συχνά διακόπτει άπότομα τήν αφήγηση. Στό διάλογο δίνεται ή υπόθεση του μύθου ή τής ιστορίας μέ λόγια, κάποτε αίνιγματικά και σκοτεινά και άλλοτε μέ εικόνες και άποφθέγματα άλλόκοτης τόλμης. Η φίλια τραγουδήθηκε σ' αυτά τά ποιήματα μέ λεπτότητα εφάμιλλη μέ τό αίσθημα και τή μορφή τους.

Υπάρχουν, επίσης, πολλά τραγούδια άλληγορικά πού πραγματεύονται άγώνες, πού κάνουν οι δράκοντες μέ τά παλικάρια. Αυτά ένσαρκώνονται (μετα-

μορφώνονται) άλλοτε σέ δρύ ή σέ ζωο ή κάποιο άλλο φανταστικό σχήμα. Τέλος, τά μοιρολόγια φέρνουν συχνά τή σφραγίδα μεγάλης στωικότητας.

— *Γιά τά κλέφτικα τραγούδια ποιά είναι ή άπομή σας;*

— Τά κλέφτικα τραγούδια, πού μάς άποκαλύπτουν πότε τό ήρωικό και πότε τό μυθικό στοιχείο, γεννήθηκαν στά βουνά τής Ελλάδας, πού έμειναν λεύτερα κατά τήν περίοδο του άγώνα γιά τήν ανεξαρτησία, μέσα από τίς ίδιες ιστορικές συνθήκες και κάτω από τήν ίδια επίδραση των ήθων τής Ανατολής, όπως και ή αρχαία ποίηση. Τόσο χτυπητή είναι ή όμοιότητα στήν ουσία τους, κι ακόμα στήν έκφραστική μορφή τους, στό χορό, στό διάκοσμο κλπ., ώστε τά βλέπει κανείς βγαλμένα από τήν ίδια τήν παράδοση τής αρχαίας τραγω-

«Μέ άπέραντες γνώσεις, μέ βαθύτατη καλλιέργεια και μέ αύθεντικό τάλαντον»

■ «Ο Σοφιστής» στή στήλη του στόν «Ελεύθερο Κόσμο» (9.3.1980) δημοσιεύει τά παρακάτω γιά τόν Καίμη:

«ΤΟΝ ΕΙΔΑ, τυχαία, στό δρόμο, χαμένον μέσα στό άνώνυμο πλήθος, νά περιφέρη τό μιλίχιο βλέμμα του, πάνω από τήν τύρβη του άθηναϊκού δρόμου, αυτόν τόν παράξενο, τόν άλλόκοστο θά έλεγα, Ιούλιο Καίμη... Ποιοί άραγε και πόσοι τόν ξέρουν; Σέ πόσους λέει κάτι τό όνομά του; Και όμως, είναι από τίς πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις των γραμμάτων μας. Μέ άπέραντες γνώσεις (ξέρει δώδεκα γλώσσες, συμπεριλαμβανομένης και τής... σανακριτικής!) μέ βαθύτατη καλλιέργεια, μέ αύθεντικό «τάλαντον», είναι ο άνθρωπος πού πρωτομίλησε γιά τόν Καραγκιόζη (και μάλιστα, μέ μία μελέτη του στά γαλλικά, πού είδε τό φώς σάν ελληνική έκδοσι, τό 1935) είναι εκείνος πού έπέβαλε, μέ τίς αισθητικές μελέτες του, πλήθος νέων (και έπιβληθέντων κατόπιν) καλλιτεχνών, ζωγράφος εξαίρετος και ο ίδιος, πού, όμως, πάντα έμνε στή σκιά...»

★

Στή σκιά και στή σιωπή (πού του έχει έπιβάλλει μία σοβαρή πάθησι των ατιών του) ο Ιούλιος Καίμης εξακολουθεί νά περιφέρεται και νά προσφέρει τό πολύτιμο, άν και λιγοστό τώρα πιά, λογοτεχνικό του έργο.

Καθώς συναντήθηκε, έτσι τυχαία (ποτέ δέν θά περνούσε από κάποιο, όποιοδήποτε, δημοσιογραφικό γραφείο...) έβγαλε από μία τσάντα άπερίγραπτη, ένα φρεσκοτυπωμένο βιβλια-

ριό, άμεση και χωρίς διακοπή. Τά ιστορικά ρεύματα, στή νεώτερη Ελλάδα, κάτω από τή διπλή, τήν τουρκοδική επίδραση, μετέβαλαν μόνο τήν έξωτερική έπιφανειακή μορφή τής λυρικής ποίησης, τής πλαστικής και των χιλιόχρονων ήθων του ελληνικού λαού.

Από τότε πού τό ελληνικό κράτος ξανασυστάθηκε, στά πρώτα μισά του περασμένου αιώνα, μιά πλούσια άνθηση από τό ποικίλο στοιχείο, είδύλλια, σάτιρες, βουκολικά τραγούδια κ.ά., έδωσε τή γέννηση στό λαϊκό θέατρο. Καί, πράγμα παράξενο, ή παράδοση αυτή, πού διατηρήθηκε στό πνεύμα και στήν ψυχή του λαού, συγχωνεύτηκε και μορφοποιήθηκε σέ μία θαυμαστή ένότητα, πάνω στή σκηνή του θεάτρου σκιών του Καραγκιόζη».

ράκι, πού είχε έκδώσει μέ δικά του έξοδα — και ποιος ξέρει μέ πόσα βάσανα. Τίτλος του: «Μύθοι». Είναι λιγοσέλιδο, αλλά έξαιρετικής αισθητικής και τά σύντομα άφηγήματά του, εικονογραφούνται από πλειάδα νέων ζωγράφων — πού ανακάλυψε τό έμπειρο ματι του Καίμη.

Σάν πρόλογο του βιβλίου, ο Ιούλιος Καίμης, είχε βάλει τά λόγια του καθηγητή Μπρούνο Μπετελχάιμ διάσημου παιδοψυχολόγου:

★

«Τά παραμύθια, δίδουν πάντοτε ένα υπέρσχο διδάγμα, χωρίς νά όμοιάζει ούτε μέ μάθημα ούτε μέ προσαγή ούτε μέ συμβουλή ούτε μέ παράδειγμα.

» Είναι πάντοτε τά παραμύθια μία γοητευτική και συναρπαστική ιστορία ή περιπέτεια, μέ ανθρώπους καλούς και κακούς, μέ έξυπνάδα ή άφέλεια, μέ ζωο, μέ πουλιά, μέ τή φτώχεια και τόν πλούτο.

» Είναι όλες οι φάσεις τής ζωής, χωρίς τήν παραμικρή ύποκρισία ή παραλαγή. Άλλά τίποτα δέν άπογοητεύει. Τίποτα δέν παρουσιάζει άσχημα τή ζωή».

★

Και άπάνω σ' αυτή τή γραμμή είναι άποδοσμένοι όλοι οι «Μύθοι» πού παρουσιάζει στό βιβλίο του ο Ιούλιος Καίμης.

Και βέβαια, άξίζει νά μπή στό σπίτι μας, ένα τέτοιο βιβλίο, άξίζει νά τό δώσωμε στά παιδιά μας. Μέσα στό κύμα τής κομματικοποιημένης παιδικής φιλολογίας, πού σάν όχετός ρίχνεται άπάνω στά παιδιά, τό βιβλιάρaki του Καίμη είναι άληθινή δασι».

«Ο ΛΕΥΚΟΣ ΠΥΡΓΟΣ»

ΓΙΟΣΕΦ ΜΠΕΝ ΠΙΝΧΑΣ ΟΥΖΙΕΛ

Τό 'Ινστιτούτο Έρευνών πάνω στον 'Ιουδαϊσμό της Θεσσαλονίκης, επανέκδωσε τό βιβλίο «Ο Λευκός Πύργος», πού γιά πρώτη φορά κυκλοφόρησε τό 1929.

Τό έργο αυτό γράφτηκε από τόν Γιοσέφ Ούζιέλ, έναν από τούς θεμελιωτές του Σιωνιστικού κινήματος στή Θεσσαλονίκη στίς άρχές του αιώνα μας. Στο άρθρο αυτό, τό όποιο ακολουθείται από ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα γιά τό συγγραφέα, θα προσπαθήσουμε νά δώσουμε μιά συνοπτική εικόνα της δουλειάς του.

Όπως φαίνεται κι άπ' τό όνομα του βιβλίου, «Ο Λευκός Πύργος», αυτός ό Πύργος, πού συμβολίζει τή Μητρόπολη της Μακεδονίας, δίνει μιά πολύ έκτεταμένη εικόνα του 'Ιουδαϊσμού της Θεσσαλονίκης. Ο συγγραφέας αναφέρεται διεξοδικά όχι μόνο στο σύνολο των Έβραίων κατοίκων της πόλης, αλλά περιγράφει τά ήθη και τά έθιμά τους και έφιστά τήν προσοχή του αναγνώστη στίς γενναίες και άφοσιωμένες προσωπικότητες πού διοικούσαν τότε τήν Κοινότητα, καθώς και στα κοινωνικά και πολιτιστικά τους έργα.

Μέ τό έργο του ό Γιοσέφ Ούζιέλ, σάν νά προέβλεπε τήν εξαφάνιση του 'Ιουδαϊσμού αυτού, πού άποτελούσε ένα ιδιαίτερο στοιχείο στους κόλπους της έβραϊκής διασποράς, θέλησε νά δώσει τήν ευκαιρία στίς μελλοντικές γενιές νά γνωρίσουν αυτούς τούς Έβραίους, τή ζωή τους, πού χαρακτηριζόταν από μιά μεγάλη πίστη στίς πνευματικές και τίς ανθρώπινες άξίες του λαού τους, τά έθιμα, πού πάντοτε τηρούσαν μέσα από τήν καθημερινή τους ζωή και τή γλώσσα

Γεννήθηκε στίς 21 του μήνα Σιβάν τό 5648 (1888), και είναι απόγονος οικογένειας Ραββίνων και Κοινοτικών διοικητικών στελεχών. Πολύ νέος άκόμα άποδέχεται τό Σιωνισμό και ύπολογίζεται από τούς δημιουργούς του κινήματος στή Θεσσαλονίκη. Παίρνει τήν πρώτη του εκπαίδευση στήν κοινοτική Σχολή *Talmud Thora*. Στήν συνέχεια συνεχίζει τίς σπουδές του στο σχολείο της Παγκόσμιας 'Ισραηλιτικής 'Αλιάνς και στήν 'Ιταλική Σχολή της πόλης αυτής.

Κατά τή διάρκεια των χρόνων πριν τή μετανάστευσή του στο Έρετς - 'Ισραήλ, ό Γιοσέφ Ούζιέλ, άποτελεί μέλος της Σύνταξης της έφημερίδας «*El Avenir*», των έπιθεωρήσεων «*Trihoune Libera*» και «*La Revista Poroula*». Γιά ένα σύντομο χρονικό διάστημα, συντάσσει τήν εβδομαδιαία έφημερίδα «*La Esperansa*», όργανο της Σιωνιστικής Συνομοσπονδίας της 'Ελλάδας. Επίσης εκδίδει πολλά διηγήματα μέ θέμα τή ζωή των Έβραίων της Θεσσαλονίκης, τά ήθη και έθιμά τους. Μεταφράζει τέλος στα έβραϊοίσπανικά τό έργο *Altneuland* (Παλιά - Νέα Γη) του Θεόδωρου Έρσταλ.

Ο Γιοσέφ Ούζιέλ πηγαίνει στο Έρετς 'Ισραήλ τό 1920. Μετά από μιά άποτυχημένη προσπάθεια νά ιδρύσει μιά μικρή έμπορική έπιχείρηση, τό 1929 αναλαμβάνει τά καθήκοντα του Γραμματέα του 'Αρχираββίντου του Τέλ - 'Αβιβ.

Στό 'Ισραήλ συνεχίζει τήν κοινωνική και λογοτεχνική του δραστηριότητα. Βοηθάει στήν άπασχόληση των έργατων του λιμανιού, παίρνει ενεργά μέρος σέ οργανισμούς πού δημιουργήθηκαν στο 'Ισραήλ από Έβραίους της 'Ελλάδας, όπως: Ένωση Έβραίων της 'Ελλάδας, όπου ήταν και πρόεδρος μέχρι τό θάνατό του, τό Κέντρο Έρευνών πάνω στον 'Ιουδαϊσμό της Θεσσαλονίκης κ.λπ.

Τό 1929, εκδίδει τό κύριο έργο του «*Hamigdal Alavan*» ('Ο Λευκός Πύργος), πού περιγράφει γεμάτο έγκαρδιότητα τήν πόλη πού γεννήθηκε και τούς Έβραίους της, τό λιμάνι της, πού κανείς δέν δούλευε τό Σάββατο, και γενικά τήν 'Ιδιωτική και κοινωνική ζωή των Έβραίων της Θεσσαλονίκης, Πόλης και Μητέρας στο 'Ισραήλ.

Ο Γιοσέφ Ούζιέλ πέθανε στο Τέλ - 'Αβιβ στίς 22 του Σεβάρ τό 5728 (1968), σέ ηλικία 80 ετών.

πού μιλούσαν, πολλές από τίς παραδόσεις πού είχαν άποκτήσει στίς χώρες άπ' όπου οι πρόγονοί τους είχαν έκδιωχθεί τόν 15ο αιώνα, τήν 'Ισπανία, τήν Πορτογαλία, τήν 'Ιταλία κ.λπ.

Η πιά σφαιρική κριτική

γιά τό έργο του Γιοσέφ Ούζιέλ δίνεται από τόν παιδαγωγό Δρ. 'Ισαάκ Έπστάιν, ό όποιος, προσκεκλημένος από τήν 'Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης, ήρθε στίς άρχές του αιώνα μας από τήν 'Ιερουσαλήμ γιά νά

διευθύνει τό σχολικό όργανισμό των Έβραίων.

Στό γράμμα του προς τό συγγραφέα του «Λευκού Πύργου» ό Δρ. Έπστάιν γράφει μεταξύ άλλων:

«... Αναλάβετε νά φέρετε στο φώς τό θησαυρό του 'Ιουδαϊσμού της 'Ιερουσαλήμ των Βαλκανίων. Στήν πραγματικότητα, αν ή ίδια ή ύπαρξη του λαού μας είναι από μόνη της ιστορικό θαύμα, τό θαύμα αυτό είναι διπλό, όταν τό βλέπουμε νά φανεώνεται στήν εικόνα αυτής της μοναδικής Κοινότητας και του λαού της, πού ζει έθνικά σ' όλους τούς τομείς, σάν αυτή ή Κοινότητα νά διαφεύδει τήν πραγματικότητα της Διασποράς, και ν' άγνοεί τόν κυριαρχικό περίγυρο, πού είναι τόσο διαφορετικός άπ' αυτόν, όσον άφορά τή θρησκεία, τή γλώσσα και τόν τρόπο ζωής.

» Στήν πραγματικότητα, ό λαός αυτός διακρίνεται όχι μόνο από τά πνευματικά του όρια, στή συναγωγή, στήν έφαρμογή του Νόμου, τήν τήρηση του Σαββάτου και των γιορτών αλλά και άπό τίς καθημερινές του πράξεις και τόν τρόπο γενικά της ζωής του: στήν αγορά και στο λιμάνι, στα μικρά μαγαζιά και στίς βιομηχανικές έπιχειρήσεις, ή έβραϊκή Θεσσαλονίκη, ήταν ένα μικρό νησί όπου βασίλευε μιά πνευματική και οικονομική άυτονομία. Τό γεγονός αυτό επέδρασε στή δομή της ζωής και έπικίασε, σέ μεγάλο βαθμό, τή σφραγίδα της έξορίας. Έδώ γεννήθηκαν και μεγάλωσαν μεγάλες προσωπικότητες Έβραίων, πού ή μορφή τους δείχνει θάρρος, σιγουριά και συνείδηση. Έχουν μιά άξιοσημείωτη θέση μέσα στήν οικονομική ζωή της πόλης. Είναι καινοτόμοι παραγωγοί, 'Ιδιοκτήτες εργοστασίων, έμποροι, διευ-

Θυντές Τραπεζών. Είναι επίσης ειδικευμένοι εργάτες και γενικά φιλόπονοι, που εργάζονται σέ άγνωστα επαγγέλματα, σέ άλλες πόλεις τής έβραϊκής διασποράς, όπως ή ναυτιλία, ή αλιεία, ή εκφόρτωση έμπορευμάτων στην άποβάθρα κ.λπ.

» Και μέσα σ' αυτό τό έβραϊκό νησί, ό Νόμος του Ισραήλ κυριαρχεί τόσο στην ιδιωτική όσο και στην Κοινοτική ζωή. Οι κάτοικοι αυτοί διαπρέπουν σ' όλες τις ιδιότητες που χαρακτηρίζουν τό λαό μας. Τό μίσος έναντίον του Ισραήλ έχει εξαφανιστεί τελείως στό χώρο αυτό και τόσο οι άρχές όσο και τά μέλη άλλων Κοινοτήτων τούς αγαπούν, τούς υπόληπτονται και τούς τιμούν.

» Είστε ένας χαρακτηριστικός Θεσσαλονικιός, γιός μιās τιμημένης μεσοαστικής οικογένειας. Ζήσατε στους κόλπους αυτού του λαού και μεγαλώσατε άνάμεσα του. Έκπαιδευτήκατε στό Talmud Thora και ήπιατε στην ύγεια όχι μόνο των άρχαίων έδαφίων, αλλά άκόμη στό πνεύμα των γενιών που πέρασαν και που τά έχουν άφηγηθεί και στη διδασκαλία του περιβάλλοντός σας, που είχε συνείδηση τής καλλιέργειας και τής έλευθερίας του παρά την Έξορία.

» Και δέν παραβλέψατε την έπιστήμη τής Δύσης. Ή δροσιά τής νιότης σας περιβάλλει άκόμα, έφ' όσον ήδη είστε δημοσιογράφος. Κάτω από τό ψευδώνυμο «Naar Ivri» (Νέος Έβραϊός), άγωνιστήκατε και γιά την καλλιέργειά μας αλλά και γιά τά δικαιώματά της, γίνεται Σιωνιστής και σέ διάφορες γλώσσες έμψυχώσατε τις καρδιές υπέρ τής έβραϊκής άναγέννησης. Και άνεβγάκατε στό Έρετς

Ισραήλ...».

Ή καινούργια έκδοση του «Λευκού Πύργου» περιέχει επίσης έναν πρόλογο γραμμένο από τό μηχανικό Άαρών Ρούσσο, Πρόεδρο του Ινστιτούτου Έρευνών πάνω στον Ιουδαϊσμό τής Θεσσαλονίκης. Τό τέλος αυτού του προλόγου μας δίνει την τραγική αίτια που υπαγόρευσε την επανέκδοση του έργου αυτού. Γράφει λοιπόν:

«Ο Λευκός Πύργος» δέν είναι μόνο ένα μνημείο στη μνήμη τής Κοινότητας τής Θεσσαλονίκης. Τό βιβλίο αυτό είναι ό καθρέφτης τής ψυχής του συγγραφέα, μέσα άπ' τον όποιο άνταντα κλάται ή εύγενικά προσωπικότητά του, τό λογοτεχνικό του ταλέντο και ή βαθεία του γνώση πάνω σέ θέματα έβραϊκής και μή κουλτούρας. Τό βιβλίο αυτό γεννήθηκε από ένα σχήμα ζωής, μέσα στό όποιο και άναπτύχθηκε. Ή ψυχή του συγγραφέα άνταντα κλάται σάν ένα μέρος τής ψυχής αυτής τής Κοινότητας, που θά ήταν διαφορετική άν δέν είχε στους κόλπους της τέτοιες προσωπικότητες σάν αυτή του Γιοσέφ Ουζιέλ.

Σ' ένα γράμμα που γρά-

φει ο Δανός τουρίστας στό φίλο του λέει: «Άν ήμουνα Έβραϊός και ζούσα στην Εύρώπη του Βορρά, θά παρახωρούσα στον έαυτό μου την εύχαρίστηση ενός έτήσιου ταξιδιού στη Θεσσαλονίκη, γιά νά κάνω εκεί ένα ζεστό λουτρό έξαγνισμού». Δυστυχώς σήμερα

αυτό δέν είναι πια δυνατό, διότι ή Θεσσαλονίκη — ή Έβραία Θεσσαλονίκη — δέν έχει πια αυτόν τό λαό, αλλά τό άπόσταγμα τής ψυχής της έχει διατηρηθεί γιά τις μέλλουσες γενιές μέσα στό «Λευκό Πύργο».

S. Rouben - Mordechai

ΒΑΣΟΥ ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ο πόλεμος που ρήμαξε την Εύρώπη (Έκδόσεις Παπαζήση, Άθήνα 1980)

Κυκλοφόρησε σέ βιβλίο ή σειρά των άρθρων — έρεύνης του Βάσου Μαθιόπουλου γιά τό β' παγκόσμιο πόλεμο, που έδημοσιεύθη στό «Βήμα» από 26 Αυγούστου — 15 Σεπτεμβρίου 1979.

Ή έρευνα περιλαμβάνει άγνωστα μέχρι τώρα στοιχεία, που προέρχονται από γερμανικά άρχεία και άνατολικές πηγές, σέ συνδυασμό μέ βρετανικές και άμερικανικές.

Ο Μαθιόπουλος μελετά, όπως γράφει στον

πρόλογό του, «δεκαπέντε χρόνια την ιστορία του ναζισμού από πηγές γραπτές και προφορικές και την ιστορία του Μεγάλου πολέμου που ρήμαξε την Εύρώπη, αλλά δημιούργησε και τό νέο διαστημικό κόσμο».

Τό βιβλίο περιέχει πολλά ένδιαφέροντα σημεία γιά την τραγωδία των Έβραίων, στην περίοδο αυτή (Σημειώνονται, μεταξύ των άλλων, οι σελίδες 41, 67, 137 και 199) κι άποτελεί ένα ένδιαφέρον ντοκουμέντο.

ΣΗΜΕΙΩΝΕΤΑΙ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΚΑΤΑ ΨΕΥΔΟΛΟΓΙΩΝ

ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

‘Η αντίσημιτική «βιομηχανία» στην ‘Ελλάδα.

Στό περιοδικό «Γυναίκα» ο «Ιστορικός συγγραφέας» κ. Κ. Διακογιάννης έγραψε διάφορες φαντασιώσεις περί ‘Εβραίων και Σιωνισμού. “Όπως είναι γνωστό, οι 2 - 3 γνωστοί επώνυμοι ‘Ελληνες αντίσημιτες δόθεν «ιστορικοί συγγραφείς» ακολουθούν την παρακάτω τακτική: δημοσιεύουν διάφορα ψευδή και φανταστικά «στοιχεία», τά όποια, στό επόμενο άρθρο ή βιβλίο του, παίρνει ο άλλος αντίσημιτης «Ιστορικός συγγραφέας» και τά παρουσιάζει σάν δεδομένα, στηριζόμενος στό ότι τό έχει δημοσιεύσει ο κ. τάδε!.. “Έτσι οι κ.κ. Διακογιάννης, Πασσάς (της αντίσημιτικής έγκυκλοπαιδείας του «‘Ηλίου»), ‘Αντωνόπουλος κ.ά. άλλαλοαντιγράφοντας τίς ύβρεις και τίς συκοφαντίες τους κατά των ‘Εβραίων νομίζουν ότι δημιουργούν... έπιστημονική αντίσημιτική βιβλιογραφία!..

‘Επειδή, όμως, άπευθύνονται στόν έξυπνο ‘Ελληνικό Λαό, παρά τά εκατομμύρια τά όποια διατίθενται γιά τή διαφήμιση των βιβλίων τους (‘Αλήθεια, από πού βρίσκονται όλα αυτά τά εκατομμύρια;), τά βιβλία των κυρίων αυτών όχι μόνο δέν έχουν καμμία άπήχησι (παρ’ όλον ότι αυτόδιαφημίζονται ως έπιτυχημένα, μέ άνατυπώσεις), άλλα προκαλούν και τήν αντίδρασι των υγιών στοιχείων του Λαού μας.

★ Συγκεκριμένα, στό περιοδικό «Γυναίκα» (4-6-1980), άναγνώστες έγραψαν τά παρακάτω αúθόρμητα γιά τίς τελευταίες άπόψεις του κ. Διακογιάννη. Τονίζουμε τή λέξη **αúθόρμητα** γιατί δέν μδς διαφεύγει τής προσοχής ότι ύπάρχει (και γνωρίζουμε από πού κατευθύνεται) «βιομηχανία» αντι-εβραϊκών έπιστολών πρós τόν Τύπο:

«Στό τελευταίο σου φύλλο ο κ. Κ. Διακογιάννης άναφέρει ότι γιά τά περίφημα δόθεν «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών», ύπάρχει μαρτυρία ή βιβλίο (δέν τά προσδιορίζει) του τέως προέδρου τής Ισραηλιτικής κοιτότητας Παρισίων Μπέρζον, πού έπιπεβαιώνει τήν ύπαρξή τους.

‘Επειδή έχω ύπόψη μου άπόφασις του ‘Ανωτάτου Δικαστηρίου της Βέρνης (αúδέτερη ‘Ελβετία) και δημοσιεύματα των έγκύρων «Τάιμς» του Λονδίνου, θά άναφέρω ότι τά «Πρωτόκολλα» δέν είναι πλαστά και χαλκευμένα γιά νά δικαιολογήσουν τους κατά καιρούς διωγμούς των ‘Εβραίων (στήν τσαρική, άλλα και τήν κομμουνιστική Ρωσία, επί Χίτλερ, κλ.π.), τόν παρακαλώ νά προσδιορίσει πότε έζησε, άν δηλαδή ύπήρξε πρόεδρος τής Ισραηλιτικής κοινότητας Παρισίων μέ αυτό τό όνομα, πού και πότε έγραψε τά όσα άναφέρει ο κ. Διακογιάννης.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
‘Αθήνα

★

«Διάβασα τό γράμμα του κ. Διακογιάννη περί «Σιωνισμού». Στήν άρχή μέ έκπληξη. Ίσως γιατί ή στήλη σου δέν μέ είχε συνηθείσει σέ τέτοιου είδους γράμματα. Θές ήταν ή ποιότητα των ανθρώπων πού σέ διαβάζουν, θές γιατί

πίστεψα πώς στή χώρα μας, πού οι ψυχές των ανθρώπων είναι τόσο εύλυγιστες και ζεστές, είχαν συγκινηθεί μέ τά όσα συνέβησαν σ’ αυτόν τόν περιπαθ ή έβραϊκό λαό γιά νά μήν ύπάρχει πιά τό σό «άτσάλινο» μίσος ενάντιόν τους.

Στήν άρχή, λοιπόν, ένιωσα έκπληξη. Μετά λύπη, μέ πηγαίνοντας πρós τό τέλος τό συναίσθημα άλλαξε τελείως. Τό κείμενο άρχισε νά γίνεται φαιδρό. Τόσο, πού νά προκαλεί γέλιο. Γιατί ποιάς δέν θά γέλασε διαβάζοντας ότι οι Σιωνιστές συνεργάστηκαν μέ τους Ναζί... γιά τήν έξόντωσή τους! Αυτό τό τόσο τερατώδες και παράλογο, μου θύμισε κάτι πού άκουσα από κάποιον ‘Ισραηλίτη σέ κάποια συγκέντρωση όπου βρέθηκα τελευταία. Κάποιον δεινοπαθημένο και χιλιοβασανισμένο άνθρωπο. Έναν από τους ελάχιστους πού γύρισαν από τόν παράδεισο των στρατοπέδων του ‘Αουσβιτς.

‘Έλεγε, λοιπόν, πώς όταν πρίν από 500 χρόνια ή ‘Ισαμπέλα ή Καθολική έδίωξε τους ‘Εβραίους από τήν ‘Ισπανία, έτσι χωρίς έξήγηση, όπως έξάλλου συμβαίνει συνέχεια στήν Ιστορία του Ιώβιου αυτού λαού, κι άφού εκείνοι έφυγαν κατατρεγμένοι, άφήνοντας τά πάντα πίσω τους και ήρθαν στή φιλόξενη χώρα τήν ‘Ελλάδα, πού μέ τόση άγάπη τους κράτησε στήν άγκαλιά της επί 4 1/2 αιώνες, μέχρι νά έξοντωθούν

σχεδόν τελείως από τόν ναζισμό, παρουσιάστηκε στήν ‘Ισπανία μία κατακόρυφη πτώση τής οικονομικής και πνευματικής ζωής και ή χώρα άρχισε νά οδηγείται στήν έξαθλίωση.

‘Έγινε, λοιπόν, μία έπερώτηση στή Βουλή: «Ποιάς έφταγε γι’ αυτό τό άπότομο κατόντημα τής χώρας;». Κάποιος άπάντησε πώς «φταίνε οι ‘Εβραίοι». Κι όταν κάποιος άλλος διαμαρτυρήθηκε δειλά «μά, τους ‘Εβραίους τους διώξαμε». Τότε ήρθε ή άνήκουστη άπάντηση: «‘Εμείς τους διώξαμε, άλλα αυτοί τί κάνανε γιά νά μή φύγουν; ‘Αν μένανε θά τους πνίγαμε στό αίμα, άλλα όλο και κάμποσοι από αυτούς θά μένανε νά έχουμε νά άσχοληθούμε μαζί τους».

Τώρα λοιπόν πού διαβάξω τό κείμενο του κ. Διακογιάννη, μου έρχεται κατά νού ή δήγηση του θαυμάσιου αυτού ανθρώπου. Έχουμε μάθει νά βρισκουμε πρόχειρο νά ρίχνουμε τίς εύθύνες γιά όλα τά δεινά μας στους ‘Εβραίους. Οι άριστεροί τους καταδικάζουν μέ φασίστες. Οι φασίστες τους καταδικάζουν ως επαναστάτες και άκροαριστερούς, άφού κατά τή γνώμη τους, ο κομμουνισμός δημιουργήθηκε από τόν Μάρξ πού ήταν ‘Εβραίος. Κάποτε όμως θά πρέπει και οι Χριστιανοί νά... ένηλικιωθούν».

ΛΙΝΑ ΤΡΕΒΕΖΑ
‘Αθήνα

50όν Πληροφοριακόν Δελτίον Δημοσιευμάτων Τύπου

I. ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

Μεσημβρινή: Σέ χρονογράφημα τοῦ Γ. Λάμψα, μέ τίτλο «Ποτέ χωρίς τσέπες», γράφει μεταξύ άλλων:

«Όταν βλέπω ἀποικία γυμνιστῶν, δέν μπορῶ νά μή θυμηθῶ ἐκεῖνα τὰ τραγικά ντοκυμανταίρ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, μέ τίς φωτογραφίες μελλοθανόντων Ἑβραίων, πού εἶχαν τραβήξει κάποιοι σαδιστές Ναζί αξιωματικοί. Ἐκεῖ, ἔξω ἀπ' τοὺς θαλάμους τῶν ἀερίων, συγκέντρωναν ἑκατοντάδες ἀνθρώπους, ἀνδρες, γυναῖκες καί παιδιά, τοὺς ἐγδυναν τελείως, γιά νά μή χάσουν οὔτε ἓνα ρούχο τους, καί τοὺς ἔστελναν δῆθεν γιά λουτρό καί ἀπολύμανση, στήν πραγματικότητα ὅμως γιά ὁμαδική ἐκτέλεση. Αὐτές οἱ εἰκόνες τοῦ πανικοῦ καί τῆς ντροπῆς, πού θυμίζουν σκηνές Κολάσεως, ἀποτελοῦν τήν ἄλλη ὀψη τοῦ γυμνισμοῦ, ἀντίθετη ἀπό κείνη πού φανταζόμαστε στόν Παράδεισο» (6 - 5 - 1980).

Νέα: Σέ χρονογράφημα τοῦ Ἰάκ. Καμπανέλλη, μέ τίτλο «Πότε πιά!», ἀναφέρεται καί τὸ Στρατόπεδο Συγκεντρώσεως καί Ἐξοντώσεως τοῦ Μαουτχάουζεν καί γράφει:

«Ἐδῶ ἦταν τὰ σφαγεῖα ἀσπλιν, βρεφῶν, παιδιῶν, γυναικῶν, γερόντων καί Ἑβραίων, ἀπλῶς ἐπειδὴ ἦταν Ἑβραῖοι. Ἐδῶ ἦταν τὸ ἔσχατο φτάσιμο τῆς κακουργίας, στό ὁποῖο μπορεῖ νά σπρώξει τὸν ἀνθρωπὸ τὸν πόλεμος. Οἱ Ἑς - Ἑς δέν ἦταν γεννημένοι σαδιστές καί κακοῦργοι. Τοὺς ἔφτιαξαν τέτοιους» (9 - 5 - 1980).

Μακεδονία: Στὴ στήλη τοῦ ὁ «Βόρειος» δημοσιεύει τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡ Ἰσραηλιτικὴ κοινότης τῆς Θεσσαλονίκης μᾶς ἀπευθύνει τὸ ἀκόλουθο ἔγγραφο σέ ἀπάντηση δημοσιεύματος τῆς στήλης αὐτῆς: Στὸ φύλλο τῆς 2 Μαΐου στήν στήλη «Ἡ Θεσσαλονίκη καί ὁ κόσμος» διαβάσαμε ἓνα ἀφιέρωμα τῆς στήλης σας γιά τήν δράση τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ κατὰ τήν περίοδο τῆς κατοχῆς. Μὲ τὴν εὐκαιρία θὰ θέλαμε νά φιλοξενήσετε στήν στήλη σας τήν ἐκφραση εὐγνωμοσύνης τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὸν Ἑρυθρὸ Σταυρὸ τῆς πόλης μας γιὰ τὸ τόσο τραγικά ἐκεῖνα χρόνια γιά τὸν Ἰσραηλιτικὸ πληθυσμὸ τῆς πόλης μας ὁ Ἑρυθρὸς Σταυρὸς στάθηκε πολὺτιμος βοηθὸς στήν ἀνακούφιση τῶν Ἑβραίων τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ βοήθεια πού παρέίχε ἐκεῖνα τὰ θλιβερά χρόνια μέ καθημερινὰ συσσίτια, μέ ρουχισμό καί κάθε ἄλλου εἶδους συνετέλεσε ὄχι μόνο ν' ἀνακουφισθοῦν πολλοὶ συμπολίτες μας ἀλλὰ καί νά σωθοῦν ἀρκετοί. Δέν ξεχνοῦμε ποτέ τὰ τρόφιμα πού μοίραζε ὁ Ἑλληνικὸς Ἑρυθρὸς Σταυρὸς στοὺς Ἑβραίους πού ἐπιβιβάζονταν στὰ μακάβρια τραῖνα μέ προορισμὸ τὰ ναζιστικὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως στήν Πολωνία. Ὁ Ἑρυθρὸς Σταυρὸς ἐκεῖνα τὰ χρόνια ὑπερέβαλε τὸν ἑαυτὸ τοῦ στήν ἐξυπηρέτηση τῶν σκοπῶν καί τῆς ἀποστολῆς του» (8 - 5 - 1980).

Καθημερινή: Δημοσιεύει τήν πληροφορία ὅτι ὁ σοβιετικὸς Τύπος υἱοθετεῖ τὸν «ρωσικὸ ἀντισημιτισμὸ» μέ πρόφαση τὸν «ἀγῶνα στὴ συνωμοσία σιωνιστῶν - μασόνων» (8 - 5 - 1980).

Εὐθύνη: Σέ μελέτη τοῦ Τόμας Μάν, μέ θέμα «Τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας», γράφει «Ἔτσι, προφανῶς ἡ ἐξουθένωση, τῶν Ἑβραίων στὴ Γερμανία δέν εἶναι παρὰ τὸ προανάκρουσμα σ' ἐνέργειες αὐτῆς τῆς μορφῆς, γενικότερες, πού στεροῦνται ἐντελῶς ἀπὸ ρατσιστικὴ ἰδεολογία — κί ἀκριβῶς ἀν δεχτεῖ κανεὶς τήν ἰδέα τοῦ μπολσεβικισμοῦ στὴ λαϊκὴ, μυθικὴ τῆς ἐκδοχῆς ὡς τὸ σύμβολο τῆς τρομοκρατίας καί τῆς παράφρονης καταστροφῆς, δέν θὰ μπορούσα νά πῶ ποιά εἰκόνα θὰ συνέπιπτε μ' αὐτόν καλύτερα ἀπὸ κείνη τήν γερμανικὴν πογκρόμ». (Μάιος 1980).

Νέα: Ὁ Ἰάκ. Καμπανέλης δημοσιεύει τίς ἀναμνήσεις του ἀπὸ μιά ἐπίσκεψιν στό στρατόπεδο τοῦ Μαουτχάουζεν, ὅπου μετὰ 35 χρόνια παλιοὶ κρατούμενοι συγκεντρώθηκαν γιά νά τιμῇσουν τοὺς νεκροὺς συγκρατουμένους τους. Τίτλος «Ἐπιστροφὴ στό Μαουτχάουζεν» (22, 23 καί 24 - 5 - 1980).

Καθημερινή: Μέ τίτλο «Ὁ πῶς σημαντικὸς Ἑβραῖος μετὰ τὸν Χριστό» δημοσιεύει ἄρθρο τῆς Μ. Ρεζάν γιά τὸν Αὐστριακὸ Καγκελάριο Μπρ. Κράϊσκι. (25 - 5 - 1980).

Στίς 28-5-1980, μέ τίτλο «Ἀντισιωνιστής», ἡ ἴδια ἐφημερίδα σημειώνει: «Ὅλοι οἱ Ἰσραηλιτὲς δέν εἶναι Ἰσραηλινοί, Ἰσραηλινοὶ εἶναι, ὡς γνωστόν, μόνον οἱ ὑπῆκοοι τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ. Ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι, ἀκόμη, δέν εἶναι Σιωνιστές (δηλαδή, σχηματικά, δέν πιστεύουν ὅτι ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι πρέπει νά πᾶνε στό Ἰσραήλ). Ἀλλὰ Ἑβραῖος — ἔστω καὶ μόνο στήν καταγωγή, ἔστω ἄθεος — δέν εἶναι δυνατόν νά εἶναι ἀντισιωνιστής (δηλαδή νά μισεῖ τοὺς ὁμοθρησκούς του). Ὁ Μπρούνο Κράϊσκι εἶναι ἄθεος, δέν εἶναι σιωνιστής, ἀλλὰ ὄχι καί ἀντισιωνιστής, ὅπως — ἀντὶ τοῦ ἀντισιωνιστοῦ — γράφτηκε, ἀπὸ λάθος στὸν τίτλο τοῦ πορτραίτου, πού τοῦ ἀφιέρωσε ἡ «Καθημερινή» στό φύλλο τῆς Κυριακῆς».

Νέα: Η Μ. Γλυμιδάκη - Μανωλαράση, από τα Χανιά, υπήρξε τό νούμερο 82211, στο Άουσβιτς. Σήμερα, ξεχασμένη κι αυτή από το κράτος, δημοσίευσε τις τραγικές μνήμες της, στις οποίες σημειώνει: «Όταν δέν έφταναν οι Έβραίοι γιά τούς φούρνους παίρνανε στή τύχη και από τούς άλλους κρατούμενους». (27-5-1980).

Καθημερινή: Έξετάζοντας τήν Έλληνική συνέχεια, διά μέσου τών αιώνων, σημειώνει σέ άρθρο του, μέ τίτλο «Πληροφορία, νοημοσύνη και Έλληνισμός»: «Βλέπουμε λοιπόν ήδη τίς ομοιότητες και τή μία μεγάλη διαφορά μεταξύ τής Έλληνικής και τής άλλης εκείνης εύφους κολτούρας σ' αυτή τήν περιοχή του κόσμου, τής Έβραϊκής. Άμφότερες καθιέρωσαν πολύ νωρίς τή μονογαμική οίκογένεια πού δημιουργεί έστία, αναπτύσσει τή νοημοσύνη τών παιδιών στήν κρίσιμη προσχολική ή-λικία και παράγοντας ποιότητα (δηλ. σκεπτομένους εύφεις ανθρώπους) πλεονεκτεί μακροπρόθεσμα — έναντι τής χαλαρής, πολυγαμικής οίκογένειας πού παράγει άπλως ποσότητα (στρατιώτες). Άμφότερες τιμούν τήν παιδεία ως σπουδαίο αγαθό. Άμφότερες γυναικών άνεξάρτητα τού ποιός είναι ο πατέρας. Έλληνες και Έβραίοι συσσωρεύσαν στό διάβα τών αιώνων ένα σημαντικό «πολιτιστικό κεφάλαιο», τά βγάλαν πέρα μέ κάθε λογής αντιξοότητες, και στέκονται σήμερα μόνοι, χωρίς συγγενείς στόν κόσμο τούτα (δέν άνήκουν στήν Άραβική, τή Σλαβική, τή Γερμανική, τή Σκανδιναβική, τή Νεολατινή, ή τήν Άγγλο-σαξονική οίκογένεια). Υπάρχει φυσικά μία μεγάλη διαφορά. Η Έλληνική συνέχεια εξασφαλίστηκε μέσω τής γλώσσας. Η Έβραϊκή συνέχεια εξασφαλίστηκε μέσω μιας άδιάκοπης, ισχυρότατης μή προσηλυτιστικής θρησκείας πού διαφορίζει τήν Έβραϊκή από κάθε άλλη κοιλτούρα». (22-5-1980)

Νέα: Στή στήλη του ο Μικρο-πολιτικός σημειώνει: «Έμαθα — είχε γράψει ο δρ Ντέμοβλερ τής Προτεσταντικής Έκκλησίας τής Γερμανίας — ότι οι Ναζί καταδιώκουν τούς Έβραίους. Και είπα: Έγώ δέν είμαι Έβραίος. Έμαθα ότι καταδιώκουν τούς Καθολικούς. Και είπα: Έγώ δέν είμαι Καθολικός. Έμαθα ότι καταδιώκουν τούς Ορθόδοξους. Και είπα: Έγώ δέν είμαι Ορθόδοξος. Κάποια μέρα όμως χτύπησαν και τήν πόρτα μου. Θέλησα νά ζητήσω βοήθεια. Και τότε διαπίστωσα, μέ τρόμο, ότι δέν υπήρχε κανείς νά μέ βοηθήσει».

Πού τό θυμήθηκα; Διαβάζοντας τήν άπάντηση τού κ. Κράισκυ, πού όταν ρωτήθηκε γιά τό Κυπριακό, είπε: «Είναι ένα θέμα πού δέν μας άγγίζει. Άλλά εύχόμεθα...κλπ.». (29-5-1980)

2. ΠΕΡΙ ΙΣΡΑΗΛ

Ημερησία: Μέ τίτλο «Γιατί όχι έβραϊκά πρότυπα», μέ άφορμή τήν προσπάθεια γιά τήν προβολή τών έλληνικών προϊόντων στήν έσωτερική κατανάλωση, σημειώνει:

«Στό Ισραήλ — γιά νά μή πάμε πολύ μακριά — σπάνια οι κάτοικοι τής χώρας αυτής διανοοῦνται νά αγοράσουν ένα ξένο προϊόν. Και καταφεύγουν σ' αυτό, μόνο όταν δέν υπάρχει αντίστοιχο έγχώριο, ενώ ούτε άπαγορεύσεις ούτε περιορισμοί υπάρχουν. Στούς δρόμους τής Ιερουσαλήμ και τού Τέλ Άβιβ είναι λιγοστά τά μαγαζιά πού πουλάνε ξένα προϊόντα, κυρίως κονσερβοποιημένα τρόφιμα. Και σ' αυτά πελάτες είναι σχεδόν μόνο τουρίστες. Θά πείτε, οι Έβραίοι στήν πατρίδα τους έχουν κάνει θαύματα, πού ούτε καν φανταζόμαστε έμεis εδώ στήν Ελλάδα. Πατριωτισμός; Εύφυια; Δόξα σοι ο Θεός, ούτε τό ένα ούτε τό άλλο λείπει από τούς Έλληνες. Εκείνο, πού λείπει στήν Ελλάδα και περισσεύει στό Ισραήλ είναι ή σωστή, ή ρεαλιστική, ή έπίμονη μεθόδευση. Γιατί, λοιπόν, νά μήν αντιγράψουμε τά Ισραηλινά πρότυπα; Και θά λέγαμε, όχι μόνο στόν συγκεκριμένο τομέα ένημερώσεως τής κοινής γνώμης γιά τίς δυνατότητες τών έγχωρίων προϊόντων, αλλά και σέ πολλούς άλλους τομείς. Κερδοσμένοι θά βγοῦμε» (3 - 5 - 1980).

Καθημερινή: Μέ τίτλο «Μιά Λωζάντρα από τό Ισραήλ» γράφει στή στήλη του ο Τήλεφος: «Φαίνεται πώς δέν έχουν μόνο οι Μικρασιάτες τή «Λωζάντρα» τους, αλλά και οι Ισραηλινοί. Πράγματι, κυκλοφόρησε αυτές τίς μέρες, σέ γαλλική μετάφραση, τό βιβλίο τού Γιοράμ Κανιούκ: «Η ψηλή Θειά Σλομζιόν». Ένα βιβλίο — γράφουν οι κριτικοί — γεμάτο τρυφερότητα, χιούμορ και μεγαλειώ.

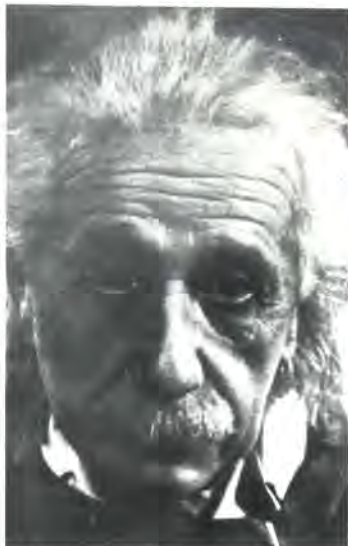
Χωρίς νά... περιαιτολογοῦμε, ίδιο μέ τό βιβλίο τής Μαρίας Ιορδανίδου, πού διαθέτει ακριβώς αυτά τά χαρακτηριστικά! Κατά τά άλλα, τό Ισραηλινό βιβλίο άρχίζει μέ τό πώς ή «ψηλή», ώραία και λίγο... άγρια «Θειά Σλομζιόν» μπαίνει στό νοσοκομείο τού Τέλ - Άβιβ περιμένοντας νά πεθάνει. Όμως, ολόκληρη ή ζωή της, τά χαμένα της όνειρα, οι συγγενείς της και ή ζωή τους, περνούν μπροστά από τά μάτια τού άνεπιού της, ο οποίος μάς άφηγείται τήν Ιστορία της» (30 - 4 - 1980).

Βήμα: Άρθρο μέ τίτλο «Άσκεναζιμ - Σεφαρντίμ: οι φυλετικές διακρίσεις πού διχάζουν τό Ισραήλ». (28-5-1980).

Θεσσαλονίκη: Μέ τίτλο «Τό Ισραήλ θέλει νά ζήσει. Έμεis;», ο Γ. Θ. Λαμφίδης σημειώνει, μεταξύ τών άλλων:

«Πολλοί τό πρόσεξαν, ότι τό Ισραήλ δέν πήρε φέτος στό φεστιβάλ τραγουδιού τής «Γιουρβίζιον», λίγοι όμως θά γνωρίζουν και γιά ποιό λόγο άπουσίασε αυτή ή χώρα, πού συμβαίνει νά έχει κερδίσει δυό φορές τήν πρώτη διάκριση στό διαγωνισμό αυτό.

Και ποιός είναι ο λόγος; Η ήμερα διεξαγωγής τού φεστιβάλ συνέπιπτε μέ τήν έθνική του «ήμερα πένθους» τήν άφιερωμένη στή μνήμη των 14.000 αγωνιστών, πού σκοτώθηκαν γιά τή δημιουργία τού κράτους τού Ισραήλ. Απ' τήν ένέργεια τού Ισραήλ βγαίνει τό συμπέρασμα ότι οι Έβραίοι τιμούν τούς νεκρούς τους μέ εύλάβεια και πίστη. Κάνουμε τό ίδιο και μεis; Δυστυχώς, όχι. Έμεis — όσο κι άν ξαφνιάζει αυτό — κάνουμε ακριβώς τό αντίθετο! Παράδειγμα πρόσφατο τό άσεβέστατο άνοσιούργημα τής έναρξης τού διαλόγου μέ τούς παπικούς τήν 29η Μαΐου, έπέτειο τής άλωσης τής πρωτεύουσας τών πρωτευουσών, τής βασιλίσσας τών πόλεων...» (31 - 5 - 80)

ΑΪΝΣΤΑΪΝ

‘Ο πió γνωστός «άγνωστος»...

ΤΙ ΠΡΟΣΕΦΕΡΕ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Μνήμη ‘Αϊνστάϊν — εκατό χρόνια από τή γέννησή του, είκοσιτέσσερα από τό θάνατό του...

‘Ετος ‘Αϊνστάϊν αυτή ή χρονιά, παγκόσμια ή υποδόηλωση τής προσωπικότητας καί τής έπιστημονικής καί φιλοσοφικής προσφοράς του — σέ όλα τά μέρη τής γής, μέχρι χθές ακόμα κι έδω, μέ τή στρογγυλή τράπεζα πού όργανώθηκε στό ‘Ιδρυμα ‘Ερευνών...

‘Όλοι έχουμε άκουστά γιά τόν ‘Αϊνστάϊν, όπως άναμφίβολα καί γιά τή σοφία του, άσφαλώς από τούς σοφότερους του αιώνα μας — αλλά έλάχιστοι έκείνοι πού γνωρίζουν κάτι παραπάνω, από αυτή τήν άπλή άναφορά... Κι όχι μονάχα, γιατί είναι πολύπλευρη καί πολυσύνθετη ή προσωπικότητά του καί προπαντός ή έπιστημονική καί φιλοσοφική του σκέψη...

Ποιός λοιπόν αυτός ό πασίγνωστος «άγνωστος», πού όλόκληρη ή άνθρωπότητα τόν γιορτάζει καί τόν τιμάει; Τί είπε; Τί έγραψε; Τί συλλογίστηκε; Ποιά τέλος πάντων ή προσφορά του στήν έπιστήμη καί στόν άνθρωπο;

‘Ο ‘Αϊνστάϊν ό άντιφασίστας, ό προγραμμαμένος του Χιτλερισμού, ό πολιτικός πρόσφυγας του μεγάλου διωγμού των ‘Εβραίων, ό συνεπής άγωνιστής καί δραματιστής τής ειρήνης, πού δέν φοβήθηκε τό Μακκαρθισμό καί άντιτάχτηκε στήν Ιδεολογία του ψυχρού πολέμου — από τή μιά:

● «...‘Εμείς οι έπιστήμονες, πού ή τραγική μας μοίρα ήταν νά συμβάλουμε στήν κατασκευή των άποτελεσματικότερων καί φοβερότερων μεθόδων τής καταστροφής, πρέπει νά θεωρήσουμε ύψιστο καί υπερβατικό καθήκον μας, νά κάνουμε, δι,τι μπορούμε γιά νά μήν χρησιμοποιηθούν αυτά τά δηλα γιά τούς βίαιους σκοπούς πού έπινοήθηκαν...».

Κι’ από τήν άλλη, ό ‘Αϊνστάϊν πού άναζήτησε, μιά όλόκληρη ζωή, τούς άντικειμενικούς νόμους τής λειτουργίας τής φύσης, πού γέμισε τό μεγαλόπρεπο νευτώνιο οικοδόμημα του άπόλυτου χώρου, του άπόλυτου χρόνου, τής

άπόλυτης κίνησης — ό ‘Αϊνστάϊν τής θεωρίας τής σχετικότητας καί ό άσυμβίβαστος άντίπαλος των θετικιστών τής Κοπεγχάγης...

Συζήτηση μέ είδικούς έπιστήμονες γιά τόν ‘Αϊνστάϊν — μέ τόν Εύτύχη Μπιτσάκη, τόν Δημήτρη Πίτλιγγερ, μιά όμάδα έπιστημόνων από τόν «Δημόκριτο» — γι αυτό πού ό ‘Αϊνστάϊν έφερε στή σκέψη καί τή ζωή μας, γι’ αυτές τίς «άδιανόητες» άλήθειες γιά τή «λογική» μας πού επαλήθευσε στό χώρο τής κοσμογονίας...

Τρείς έργασίες

‘Ο ‘Αϊνστάϊν έκανε τήν εμφάνισή του στόν έπιστημονικό χώρο στά 1905, μέ τρείς μνημειώδεις έργασίες πού θά του εξασφαλίζανε μιά αξιοζήλευτη θέση στόν έπιστημονικό κόσμο, ακόμα κι δν δέν έκανε πιά τίποτα άλλο στή ζωή του:

● Στήν πρώτη, «‘Ηλεκτροδυναμική κινουμένων σωμάτων» διατύπωσε τήν Εϊδική Θεωρία τής Σχετικότητας, πού καταργεί τήν έννοια του άπόλυτου χρόνου καί οδηγεί στό συμπέρασμα ότι, ή ύλη καί ή ένέργεια, είναι Ισοδύναμες έννοιες — συμπέρασμα πού επαληθεύτηκε μέ τρόπο δραματικό στή Χιροσίμα καί τό Ναγκασάκι.

● Στή δεύτερη, έδειξε ότι, ή κίνηση αυτή, μπορούσε νά εξησασθεί μέ βάση τήν άτομική θεωρία καί έδωσε, έτσι μιά άμεση άπόδειξη γιά τήν ύπαρξη των άτόμων.

● Στήν τρίτη, γιά τήν όποια καί πήρε στά 1921 τό βραβείο Νόμπελ, έδειξε πώς, τό φωτοηλεκτρικό φαινόμενο, γίνεται κατανοητό, δν δεχτούμε τή σωματιδιακή φύση του φωτός.

Βέβαια καί χωρίς τόν ‘Αϊνστάϊν, παρά τήν πρωτοτυπία πού άντιμετώπισε τά προβλήματα αυτά, θά μπορούσε νά Ισχυριστεί κανένας πώς ή λύση τους δέν θά άργοüse νά βρεθεί — μιά καί πειραματικά δεδομένα ύπήρχαν καί οι ριζοσπαστικές ιδέες τής σχετικότητας του χρόνου καί των «κβάντας» ένέργειας, είχαν άρχίσει νά κάνουν τήν εμφάνισή τους στις φυσικές θεωρίες.

‘Ετσι γεννήθηκε ή Εϊδική Θεωρία τής Σχετικότητας. ‘Η θεωρία αυτή:

● «‘Απόδειξε πράγματι τό σχετικό χαρακτήρα των κλασικών μεγεθών, πού περιγράφονται στόν τριδιάστατο χώρο του Εύκλειδους καί ταυτόχρονα, μέ τή σύνθεση των κλασικών μεγεθών, δημιούργησε νέα, καθουτό σχετικιστικά μεγέθη (χωροχρονικό διάστημα, όρμή — ένέργεια κλπ.), πού είναι άμετάβλητα, έχουν άπόλυτο χαρακτήρα στό τετραδιάστατο χωροχρονικό συνεχές...» — έπισημαίνει ό Εύτύχης Μπιτσάκης.

‘Αλλά δν τά παραπάνω θά φτάνανε κάποτε νά έρμηνευτούν καί χωρίς τήν πρωτοβουλία του ‘Αϊνστάϊν, δέν θά μπορούσε νά Ισχυριστεί κανένας τό Ιδιο καί γιά τή Γενική Θεωρία τής Σχετικότητας πού διατύπωσε στά 1915. Κι αυτό, γιατί δέν ύπήρχαν πειραματικά δεδομένα, πού νά μπορούν νά έρμηνευτούν μέ τίς ύπάρχουσες θεωρίες.

Τι είναι ή Γενική Θεωρία τής Σχετικότητας του ‘Αϊνστάϊν;

● «Μέ τή Γενική Θεωρία τής Σχετικότητας ό ‘Αϊνστάϊν άπόδειξε τήν ένότητα ύλης, χώρου χρόνου καί κίνησης...

Ξεκινώντας νά κάνει τό φαινόμενο τής βαρύτητας συμβιβαστά μέ τίς όρχές τής Εϊδικής Θ.Σ., όδηγήθηκε στό συμπέρασμα ότι, ή άπλούστερη περι-

γραφής των φαινομένων της βαρύτητας, επιτυγχάνεται αν υποθέσουμε πως, οι ιδιότητες του χώρου, δεν είναι απόλυτες και αμετάβλητες, αλλά εξαρτώνται από «την κατανομή των υλικών σωμάτων μέσα στο χώρο. Έτσι η απόσταση ανάμεσα σε δύο σταθερά σημεία δεν είναι σταθερή, αλλά μεταβάλλεται αν αλλάξει η κατανομή της ύλης γύρω από τα σημεία αυτά» — σημειώνουν οι ειδικοί του «Δημόκριτου».

Καμιά άμφιβολία

Παράλογες συχνά, φαίνονται οι θεωρίες της Σχετικότητας με τη σημερινή «λογική» του ανθρώπου... Πώς μπορεί να σκεφτεί κανένας ότι, ο χώρος και ο χρόνος, έχουν 4 και όχι 3 διαστάσεις; ότι γίνεται στη φύση να προηγείται το παρελθόν και το μέλλον να έπεται, να προηγείται το αίτιο από το αίτιο, ότι μπορεί να αυξάνεται ή ζωί με το περίφημο ταξίδι των διδύμων; Και όμως, όλα αυτά, έχουνε πειραματικά επαληθευτεί και καμιά δεν υπάρχει άμφιβολία ότι είναι έτσι.

Τι άκριβως έχει επαληθεύσει η θεωρία της Σχετικότητας; — ρωτάμε τον Δημήτρη Πιτλιγγερ, μέ την υπόμνηση να απλουστευτεί, όσο γίνεται η απάντηση:

● «Η θεωρία της σχετικότητας έβαλε για πρώτη φορά θέματα και προβλήματα και έχει βρει, χοντρικά, ότι:

— Ο χρόνος διαστέλεται.

— Τα μήκη συστέλλονται.

— Η μάζα εγκλείει ενέργεια και μπορεί να μετασχηματίζεται.

— Το φως έχει βάρος και έλκεται από τα πεδία βαρύτητας».

Αυτά και μιά σειρά άλλα προβλήματα και παρατηρήσεις, όπως και πρακτικές εφαρμογές και ερμηνείες των φυσικών φαινομένων και την κατανόηση της ύλης και του σύμπαντος και μάλιστα με πρακτικές πιά πιστοποιήσεις — όπως η ύδρογρονοβόμβα, ή λύση του ενεργειακού προβλήματος ίσως, που ξεκινάει από τη διαπίστωση ότι η ύλη είναι «συμπεπυκνωμένη ενέργεια»...

Κι' όχι μονάχα από τη θεωρία της Σχετικότητας. Άλλα και από τη θέση του Αϊνστάιν, στη μεγάλη του μάχη με τη θεικιστική αντίληψη της σχολής της Κοπεγχάγης του Μπόρ, όπου υποστήριζε, με ιδιαίτερη σαφήνεια και καθαρότητα: Τήν αντικειμενικότητα των μικροφυσικών όντοτήτων και τό νομοτελειακό χαρακτήρα των μικροφαινομένων.

Έλεγε χαρακτηριστικά ο Αϊνστάιν: «Ο Θεός δεν παίζει ζάρια...», οι νόμοι της σχετικότητας είναι αϊποκρατικοί. Πίστευε ότι, μιάς άλλης μορφής αϊποκρατία, ισχύει και στο μικρόκοσμο. Γι' αυτό, αντίθετα με τόν Μπόρ, θεωρού-

σε τήν κβαντική μηχανική, σάν άτελή και προσωρινή στατική θεωρία.

● «Σήμερα οι αϊποκρατικές αντιλήψεις του Αϊνστάιν, που σέ τελευταία ανάλυση εκφράζουνε τήν ουσία του φιλοσοφικού του πιστεύω, δέν θεωρούνται πιά σάν οι ξεπερασμένες απόψεις ενός γερο-πεισματορή, αλλά έχουνε βάλει σέ σοβαρή άμφισβήτηση και τούς πιά διαπρεπείς ύποστηριχτές της κβαντικής μηχανικής όπως ο Ντράκ» — υποστηρίζει ο κ. Ε. Μπισάκης.

Άσφαλώς πολλές σοβαρές έπαληθεύσεις μās επιφυλάσσει νά μās προσφέρει άκόμα, ή μεγάλη σκέψη του σφου του αιώνα μās — που δέν στάθηκε μονάχα ένας άνεπανάληπτος έπιστήμονας και έρευνήτης, αλλά ταυτόχρονα, παράδειγμα συνεπούς ούμανιστή και φιλόσοφου πού, ή κοινωνία της δικαιοσύνης και της έλευθερίας, ύπάρξανε, πάντα, στό κέντρο των διαλογισμών και της κοινωνικής του δραστηριότητας.

Είχε γεννηθεί στό Ούλμ της Γερμανίας στίς 14 τού Μάρτη του 1879 και πέθανε στό Πίνσεντο, στίς 18 Άπριλίου του 1955. Λίγο πρίν ξεψυχήσει είχε έμπιστευτεί στους γιατρούς του:

● «Η ζωή είναι ένα θέαμα ένθουσιαστικό. Μέ διασκεδάξει. Είναι άληθινά ώραία και εκπληκτική. Άλλά αν θά ήξερα, σίγουρα, πώς θά πεθάνω μετά τρεις ώρες, αυτό θά μέ έντυπωσίαζε πολύ λίγο — γι' αυτό και θά σκεφτόμουνά πώς, μέ τόν καλύτερο τρόπο, θά άπασχολούσα τό χρόνο πού μου ύπολείπεται, άφου πρώτα θά τακτοποιούσα, όπως πάντα, τά χαρτιά μου...»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΤΟΣ

(Άπό τά «ΝΕΑ», 7-6-80)

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 12

των πλουτοκρατών Σιωνιστών, Άμερικής — Άγγλίας, πού διευθύνουν και τήν πολιτική των χωρών αυτών, έναντίον της Έλλάδος, μās αναγκάζει ν' άμυνθούμε.

Και έπανερχόμθα επί των γραφομένων μās πού έδραίωσε τήν άπάντησή σας στό χρονογράφημά μās 18 — 4 — 80:

1ον: Παραδώσαμε — μās είπαν — έμείς οι Έλληνες στους Γερμανούς 60.000 Έβραίους ή έστω άφήσαμε νά τούς συλλάβουν.

2ον: Οι ήγέτες μās και οι ρασοφόροι μās — είπαν άκόμα — είχαν τό θράσος και μās όδήγησαν σέ πόλεμο έναντίον

του ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ λαού της Τουρκίας πού τήν πλιατσικολογήσαμε... Και εύ-τύχημα γι' αυτούς — είπαν — πώς οι Τούρκοι μās πλήρωσαν όπως μās άξιζε. Καί

3ον: Είπαν πώς γίναμε ζητιάνοι πού συνεχώς άπλώνουμε τό χέριά και κατε-ξευτελιάσαμε τόν ώροϊο πολιτισμό μās.

Συμπληρώνετε και σείς κύριοι τώρα ότι έκδηλώνουμε τό μίσος έναντίον του συμπαθούς μās λαού τών Ίσραηλιτών και πώς νομιμοποιούμε και δικαιολογούμε τά χιτλερικά έγκλήματα.

Άγαπητοί μου: Όπως στή χώρα μās και σ' όλες τίς χώρες του κόσμου, ύπάρχουν εγχώριοι έχθροί πού δυναστεύουν και εκμεταλλεύονται τούς λαούς των χωρών τους, έτσι και στό κράτος σας έχετε τό ελάχιστο ποσοστό της πλουτοκρατίας, πού οι περισσότεροι βρίσκονται εκτός Ίσραήλ.

Δέν καταφερόμθα έναντίον του λαού σας άλλα έναντίον του 10% δικών σας, δικών μās και όλων των χωρών, πού κατόρθωσαν νά δεσμεύσουν στά συμφέροντά τους τούς εκάστοτε πολιτικούς και τά πλήθη.

Άναφορικά μέ τό αν νομιμοποιούμε τά χιτλερικά έγκλήματα: Δικαιούμθα νά άναγκάσουμε έναντίον σας γιά τήν προχειρότητα έκφρασης λύπης. Μās αναγκάζετε νά σās δηλώσουμε ότι είμαστε εκ των πρώτων της χώρας μās πού πολέμησαν τούς Ούννους και Ναζί. Καί πώς άκόμα οι χιτλερικοί δολοφόνησαν δυό αδέρφια μου.

Τήν εργατικότητα, κύριοι, των Ίσραηλιτών και τό έμπορικό δαιμόνιο τους κατ' επανάληψιν άπ' τή θέση αυτή και έξ' άλλων έκδηλώσεών μās τήν παρουσίασαμε σάν υπόδειγμα στό λαό μās. Έτόνισα ότι είσθε λαός άναγεννηθείς εκ της τέφρας.

Άκόμα και τήν παλικαριά των παιδιών σας σέ κρίσιμες μέρες της χώρας μās ξεχωρίσαμε. Βρεθήκαμε πρώτη γραμμή σέ πολεμικές έπιχειρήσεις και έκτίμηση δεδόντως τήν αξία σας και πρds αυτή τήν κατεύθυνση.

Κρατήστε λοιπόν τήν λύπη σας ή έστω τήν κρυφή άγανάκτησή σας γιά άλλες περιπτώσεις. Έμείς είμαστε τόσο γάρφαροι, ώστε ποτέ δέν δειλιάσαμε νά κατηγορήσουμε τούς συκοφάντες μās ούτε και νά χειροκροτήσουμε, όταν χρειάζεται.

Δέν μπορεί νά ριζώμε στό γιालό, όταν εκπέμπονται έναντίον της χώρας μās, πού τόσο στοργικά σās άγκάλιασε από 5 - 10 μπρούκλινδες συμπατριώτες σας συκοφαντίες, ανακρίβειες πού καρφώνουν».

■ Τά «ΧΡΟΝΙΚΑ» δέν έπιθυμούν νά προσθέσουν δικές τους

Ομιλία στην Ισραηλιτική Κοινότητα Λαρίσης

Στά πλαίσια των κοινωνικών και εκπαιδευτικών τους εκδηλώσεων, οι κυρίες της Ισραηλιτικής Κοινότητας Λαρίσης οργάνωσαν ομιλία της καθηγήτριας κ. Ζωής Πέρπερα - Ευσταθίου, με θέμα «Η σύγχρονη γυναίκα στην κοινωνία».

Ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις του Συνδέσμου «Ελλάς - Ισραήλ» Θεσσαλονίκης

Στις 23 Απριλίου, ο Σύνδεσμος οργάνωσε κινηματογραφική βραδιά με προβολή ταινίας - ντοκυμανταίρ - του Χαΐμ Σιράν, του Μορφωτικού Τμήματος της Ισραηλινής τηλεόρασης στο Τέλ - Αβίβ. Θέμα της ταινίας «Η ζωή των Εβραίων της Τυνησίας», εμπνευσμένη από το έργο του Άλμπερ Μερμί «Η στήλη Άλατος».

Μεταξύ του ακροατηρίου παρευρίσκοντο ο καθηγητής του Πανεπιστημίου κ. Μουτσόπουλος, ο ραββίνος κ. Άζαρία, τό Δ.Σ της Κοινότητας, με επικεφαλής τον πρόεδρόν του κ. Λεών Μπενμαγιόρ, ο κ. Καραμπέλας, πρόεδρος του Συνδέσμου κ.ά. Τόν κ. Σιράν, καθώς και τό θέμα της ταινίας, παρουσίασε ο κ. Γ. Ζωγραφάκης.

■ Επίσης, στις 7 Μαΐου, παρουσία ενός πυκνότατου και έκλεκτου ακροατηρίου, ο Λαρισινός λογοτέχνης, ιστορικός και κριτικός με τό αξιόλογο πνευματικό έργο, τίς ομιλίες και τίς μελέτες του πάνω στό έργο του Παπαδιαμάντη, τήν ελληνική παράδοση, χρόνια τώρα στό προσκήνιο τής πολιτιστικής δρα-

κρίσεις στό παραπάνω. Αφήνουν τούς άναγνώστες τους νά κρίνουν μόνοι τους τή σοβαρότητα τής έπιχειρηματολογίας;/ τού κ. «Αμάραντου». Τίποτα άλλο.

στηριότητας τής Θεσσαλίας αλλά και τής Δυτικής Μακεδονίας (Κοζάνη), κ. Γιάννης Σακελλίωνας ανέπτυξε τό θέμα του, παρουσιάζοντας πολυδιάστατα τόν Έβραϊο ποιητή Γιώσεφ Έλιγιά.

Μέ σαφήνεια, απόλυτα κάτοχος τού θέματός του, ο ομιλητής συνήρπασε τό ακροατήριό του προβάλλοντας πολυδιάστατα τήν εποχή, τή ζωή και τό έργο τού Γιαννιώτη ποιητή.

Η ομιλία του υπήρξε μιά πνευματική πανδαισία, διανθισμένη από συναρπαστική άπαγγελία χαρακτηριστικών ποιητικών κειμένων.

Μιά πολιτιστική εκδήλωση τού Συνδέσμου, πού άπέτέλεσε σταθμό στό χρονικά τίς ποικίλης δραστηριότητάς του.

Κυρίες τής Ισραηλιτικής Κοινότητας Αθηνών στό Γιάννενα

Στις 7-8-9 Μαΐου 1980 42 Κυρίες τής Ισραηλιτικής Κοινότητας Αθηνών, πραγματοποίησαν έκδρομη - επίσκεψη στό Γιάννενα.

Εκεί συναντήθηκαν με 28 όμόθρη-

σκες Κυρίες πού ήλθαν από τήν Λάρισα, τόν Βόλο, τά Τρίκαλα και τήν Καρδίτσα. Απώτερος σκοπός αύτής τής έπισκέψεως ήταν, ή γνωριμία με τήν Ισραηλιτική Κοινότητα των Ιωαννίνων και ιδιαίτερα με τίς Κυρίες τής Κοινότητας.

Τό απόγευμα τής Τετάρτης 7 Μαΐου ή Κοινότητα δέχθηκε τίς έκδρομείς στόν ιερό χώρο τής Συναγωγής τού Κάστρου, όπου διαβάστηκε ή άπογευματινή προσευχή και Kadish στήν μνήμη των άδελφών μας από τά Γιάννενα πού χάθηκαν στό Όλοκαύτωμα. Ύστερα, ή κ. Σ. Έλίαςά σύζυγος τού προέδρου τής Κοινότητας, τίς καλωσόρισε και είπε με λίγα λόγια τό ιστορικό τής Κοινότητας των Ιωαννίνων.

Τό βράδυ τής ίδιας μέρας ξενασυναστηθήκαμε με τίς Κυρίες από τή Θεσσαλία και τά Γιάννενα στό σαλόνι τού ξενοδοχείου. Σέ μιά άτμόσφαιρα ιδιαίτερα φιλική, άντηλλάγησαν άπόψεις.

Η έπομένη μέρα ήταν άφιερωμένη στήν έπίσκεψη τό άξιοθέατο τής πόλης, τούς σταλακτίτες, τό Δημοτικό μουσείο, τά κέρνα όμοιώματα, τό νησάκι με τίς γραφικότητες του.

Η διήμερη αύτή παραμονή μας στό όμορφο Γιάννενα, ή συνάντηση με τίς φίλες μας από τή Θεσσαλία, καθώς και ή θερμή φιλοξενία τής Κοινότητας Ιωαννίνων γέμισαν χαρά και συγκίνηση τίς έκδρομείς.

■ Μέ τίτλο «Ισραηλίτισες κυρίες στόν τόπο των πατέρων τους» ή τοπική έφημερίδα «Πρωϊνά Νέα», έγραψε (9-5-1980): «Από τήν Τετάρτη, βρίσκονται στήν πόλη μας 42 κυρίες τής Ισραηλιτικής Κοινότητας Αθηνών. Ήρθαν γιά νά έπισκεφτούν τά Γιάννενα και τήν Ισραηλιτική Κοινότητα τής πόλης μας. οί γυναίκες τής όποιας τίς δεξιώθηκαν, τίς περιποιήθηκαν και τίς περιέφεραν με περηφάνεια στίς Γιαννιώτικες όμορφίες!

Είμαι συγκινητική ή ...έπιστροφή, πολλών από τίς χαριτωμένες Αθηναίες κυρίες, στό τόπο των πατέρων τους, τά Γιάννενα. Κόρες και σύζυγοι γνωστών Ισραηλιτών τής πόλης, πού ή λαίλαπα τού πολέμου, τίς έδιωξε μακριά και τίς ...φύτωσε στό πολύβουο κέντρο, τήν Αθήνα.

Μπατή, Ναχμία, Σαμπά, Γιακοέλ, Μάτσα κι άλλες κι άλλες και μεταξύ τους ή κ. Έλιέζερ, ή κ. Μπεράχα, ή κ. Λεβή, διατηρώντας όλες τήν παράδοση τής όμορφης Έβραϊας».

ΔΩΡΕΑ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Στά πλαίσια τού πνευματικού του προγράμματος, τό Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο απέστειλε στίς Δημόσιες Βιβλιοθήκες τής Χώρας, διάφορα βιβλία γιά τόν έμπλουτισμό τους.

Μέσα στό όρια των δυνατοτήτων του, τό Κ.Ι.Σ. θά προσπαθήσν νά ένισχύσει, με τά ίδια βιβλία, όσες τοπικές βιβλιοθήκες άπευθυνθούν σ' αύτό. (Διεύθυνσις: Σουρμελή 2 - Αθήνα Τ.Τ. 109).

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...

(Παροιμ. 3:18)